

SAMBAND

No. 85. Mai 1915.

“Samband” udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelaegbevægelsen og vil søge at fremme bygdelaegenes formaal og virke for deres fremgang og trivsel. En flerhed at dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Samband

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore-tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America, and is especially dedicated to the *bygdelag* movement. Subscription price, \$1.00 a year. Single copies, 10 cents. Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION.

Manager and Editor, A. A. Veblen.

Indhold af No. 85, Mai, 1915.

	Side.
Fra Skiakers sagnverden — Stenspranget. Dr. O. E. Hagen	371
Nordmænd i Texas. B. L. Wick	401
Nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn. Ill. O. S. Johnson	406
Optegnelser. S. G. Bertilrud	421
Kontingent og udbredelse	429
Kvittering for bidrag til Valdrisgaven. A. M. Sundheim	431
Tillyste møder af lagene	432
Liste over bygdelagene, med embedsmænd	433

Norwegian-American

er det bedste middel til at bibringe den opvoksende slægt af norsk-amerikanere interesse for sine forfædres minder, kultur, historie, litteratur, samt at gjøre dem kjendt med vort folks virksomhed, og almene nyheder om dem, hele verden rundt; men især i Amerika. Foruden *Norwegian-American* er intet norsk hjem fuldt udstyret med bladlitteratur. Frit prøveeksemplar faas ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Northfield, Minn.

Samband.

No. 85

Mai

1915

Fra Skiakers sagnverden.

Dr. O. E. Hagen.

Det meget udviskede og nu næsten glemte sagn, som ligger til grund for følgende tragiske romance, hørte jeg for første gang af min bedstefader Ole Præstegaarden. Idet vi engang paa hjemmeveien fra et besøg paa Nordre Forberget gik forbi den store sten, som laa lidt nordenfor gaarden, bemærkede han til mig: "Under denne sten skal der ligge to mennesker begravne. De havde lagt sig der i middagshvilen en varm sommerdag, og stenen rullede ned paa dem fra op i hjerget. Det hændte længe siden." Jeg var da i tre eller fire aars alderen. Nordre Forberget bestyredes dengang af hædersfolkene Sølfest og Anne, og did kom jeg ofte, thi ved siden af gaardbrug drev de ogsaa landhandleri, og hver gang jeg kom der maatte jeg gaa rundt den store sten eller klyve op paa den. Gaarden er nu flyttet og ligger længere nord og nær landeveien.

Det er en storartet natur man her møder. Bispberget, som i storslagen vildhed kun overgaaes af Øiberget længere nord, rager over 4000 fod tilveirs. Fra dets steile golde vægge, hvortil kun ørnen kan komme, løsne nu og da, især om vaaren, vældige klippeblokke, som med øredøvende brag og sprudende ildflammer styrter ned, fyldende luften med en svovlet damp. Saaledes er i tidens løb den vilde ur fremstaaet, som med den endnu vildere Øibergsur hører til de vældigste i hele landet. Her ligger granitblokker nok til at bygge en verdensby af. Ved Bispbergets fod breder sig saa den vidtstrakte Bispmo, med elven løbende tæt ind til den modsatte side af dalen og det gamle elvefar op til uren. Bispmoen maa saaiedes engang i tiden have været en omflydt ø, som tog sin begyndelse ved gaarden

Skeid. Fra et vist sted paa landeveien frembyder et parti af Bispbergets klippevæg profilet af et menneskeansigt med fremragende hovedbedækning. Heri har folketroen set et bispeansigt og saaledes er navnet opstaaet. Navnet daterer altsaa fra tiden efter kristendommens indførelse i Norge. Gaardsnavnet Skeid eller Skei, som det nu skrives, fortæller os temmelig tydeligt, at denne gaards flade og vide volde i gamle dage benyttedes til renebane for bygdens travere.

Paal, hovedhjemmelsmanden for ovennævnte sagn, maaske bedst kjendt under tillægsbenævnelsen "Uroen", et klængenavn, som hans omflakkende liv havde vundet ham, var et af disse miskjendte genier, som folket saa ofte kalde "skrønemagere", men som i virkeligheden er de naturlige bærere af dets uskrevne historie og literatur fra slægt til slægt. I sin ungdom færdedes Paal meget i "fjordene", og ved siden af sit lomske modersmaal, i hvis brug han virkelig naaede det mønstergyldige baade i korrekthed og elegance, talte han med flydende lethed den nordfjordske dialekt. Ved et ulykkestilfælde tabte han det ene øie og var saaledes "enøiet". Han benyttedes meget til "baasmainn" (en som byder til brylluper), og dertil fordrede den gamle bygdeskik særlig begavede genier. Men især var Paal mesterlig til at fortælle gamle sagn og hans hukommelsesevne var fænomenal. Han boede en tidlang i Hagebakken, en husmandsplads under gaarden Hagen, og var ofte behjælpelig med gaardsarbeidet.

Men ved siden af Paal kunde jeg ogsaa nævne andre sagaander, og her er især at regne Hagebakfolkene, og af disse især delethed gamle Gunild, som døde i 1863. Flere aar før hun døde færdedes jeg næsten daglig i Hagebakken og lyttede med aandeløs opmærksomhed til denne mærkelige families samtale om sagn og slægtskabsforholde i bygden. Efter gamle Gunilds fortælling var det et par unge kjærestefolk, som omkom ved stenspranget paa Forberget, og de tænkte at rydde sig hjem etsteds, hvor Teigumgaardene nu staar. Som elleveaarig pige var Gunild vidne til begivenhederne "Storofsesommeren" 1789 og boede dengang paa Moen, nu Formo. Med mange andre var hun fra den modsatte side af dalen øienvidne til den store Hageskrid,

som feiede gaardene Hagen og Bruheim med sig og lagde en mange hushøider høi dæmning om den opsvulmede og rasende elv. Hun kjendte ogsaa alle, som omkom ved nævnte anledning, og hun var godt kjendt i Hagen og saa de mange usædvanlige forsiringer, som prydede gaardens stue og stabur og som skulde være et arbejde af den skotlænder, som efter sagnet nyryddede eller gjenopryddede gaarden Hagen. Han skulde være en af de fra slaget i Kringen undkomne skotter og hans navn har en umiskjendelig skotsk lyd. Gamle Gunild var ogsaa en af de saare faa, som kunde fortælle om den mærkelige vandrekvinde, som først bragte budskabet til bygden om den sorte døds komme.

Af personnavne kjendte Paal kun et med nogenlunde sikkerhed. Eli eller Eline skulde pigen have heddet. Heri samstemte ogsaa Gunild Hagebakken. At det romansk lydende Eline virkelig brugtes i bygden paa den tid, hvortil hændelsen henlægges, kan dokumentarisk bevises. Jeg lader pigen beholde navnet Eline og seidkone den andet. Andre navne nævntes ogsaa — iflæng — og nogle af disse har jeg benyttet.

Pigens ungdomshjem søger jeg, af vistnok noget svævende grunde nær de nuværende Teigumgaarde, og af lignende grunde sætter jeg tiden for tildragelsen til omtrent et hundrede aar efter den sorte død.

STENSPRANGET.

1

Det var engang ved juletime,
At Paal og jeg paa laaven stod,
Til tustens takt smaaspurve glide
Ad dørens kant paa rappe fod.
Om juledag de sikkert drømte
Som folket sjelden her forsømte,
Om rig og fattig, ond og god.

2

Til tustens gang samtaler førtes,
Omend arbeidet gik i jag,
Og mangt et fortids sagn herørtes,
Thi Paal var mester i det fag.

Hans maal var stilfuldt, klar hans stemme,
Hans tanker gik til hjertets gjemme
Med sagaaand ukjendt idag.

3

Hvad Paal i pynt'lig stil fortalte,
Det grov sig ind i barnets sind,
Og hvad mig dunkelt end tiltalte,
Det drømte jeg om natten ind;
Med sagnets aander holdt jeg stevne,
Og mangt blev klart og lys min evne,
Og dunklets slør faldt bort og bind.

4

De mane fromt, de dunkle minder
Om fortids billedrige tro,
Bag sløret snart den vise finder
En trylleflamme brænder fro,
Det hvisker lydt fra svundne tider,
Og sjælen derind sagte glider
Som paa en luftig aandebro.

5

Engang vi mødig os udstrakte
At hvile ud en stakket stund,
Og spurve ind sig listede sagte
Og stjal sig korn med rappe mund,
Da randt mig brat et sagn iminde,
Som mangen tror man sandt vil finde
Og har en hændelse til grund.

6

Om dette sagn jeg Paal nu fatted,
Thi end det dunkelt for mig stod;
Han med sit ene øie titted
Og vismand lig sin munu oplod,
Saa alvorsfuld han mig da mælte,
Hvad gamle folk som ung ham meldte
Med suk og medynks taareflod: —

7

“Engang, men vist for længe siden,
Thi ingen vidste tiden mer,
Der stod en hytte trang og liøen,
Hvis tomt nu ingen mere ser.
Som gjemt den stod i skovens runde
I ly og skjul af birkelunde,
Hvor vild og stor naturen ler.

8

Etsteds ved Teigum skulde stande
Elines moders enkebo,
Omsust af Gjuvers viltre vande
I lønlig ly mod slud og sno;
Men fjernt det laa fra folk og veie
I skov, som neppe stier eie,
Hvor sjelden vandrer sig betro.

9

Her lege frit de vilde kræfter
Og rase med ubændig lyst,
Og sjælen gribes, fast sig hefter,
Som tryllet hen med vælde tyst;
Det runger hult, med brum og stønnen,
Det brager som med tordendønnen
Som bølgens slag mod klippekyst.

10

Naar vaagnet fra sin vinterdvale
Er dales dal og foraarssmykt,
Naar vaarlaviner hult mon tale,
Du fjetret staar og som henrykt,
Du skuer, lytter, alt beundrer,
Du bæver fro, men undrer, undrer,
Og svæver mellem fryd og frygt.

11

Her kneise bispens klipper hvasse
Med hat og næse høit i sky,
Hist stiger Eggens golde masse
Og graaner hen i taagestry,
Mens tind paa tind i rad opstige
Som borge stolt mod skyers rige
Og dalen gjemme i sit ly.

12

I skumsprøit Gjuverne fremdure
Fra fjeldet ned i vilde sprang,
Den ene i sin unge fure,
Den anden skjult i dybets gang,
Den ene brøller vildt og skummer,
Den anden drøner hult og brummer
Om løb og færd æoner lang.

13

Og midt imod som vilter unge
Sig boltrer Fjuken rap og kry,

Den skryder med sin spæde tunge
Og haaner Gjuvers vemodsgny;
Ved hjergets fod sig Otta skynder,
Ved Skeid sit fortids løb begynder,
Hvor mangen ganger vandt sig ry.

14

Men sparsomt kun var dalen bygget,
Og mangt et bo end øde laa,
Som fordum folk med ly har bygget,
Nu hittet blev i skovens vraa;
Thi rædsomt havde pesten farel,
Og saare faa kun blev bevaret,
Mens skarer sank, som rov henlaa.

15

Kun hist og her en rydning glæder
Den trætte vandrer paa hans gang,
Som oftest var det utgardssæder,
Men ogsaa sæterbo og vang;
Kun sjelden frimands bo blev fundet
Og hjem ved flid af skoven vundet,
Thi nølende var rydnings gang.

16

Og herfor sagnet ved at melde
En grund troværdig vist og sand,
Som mon for lange tider gjælde
Og holdt i folketroen stand,
Thi trakter, som blev lagte øde,
Hvor hver en moders sjæl uddøde,
Vist længe var en gru forsand.

17

I disse plat uddøde egne
Man hørte røster, syner saa,
Her kjerter saaes flamme, blegne
Og blafrende ved veien staa,
Hist hørtes smertes hyl og rallen,
Fortvilet og afsindig lallen
Fra vandes dyb og skovens vraa.

18

Man mødte aandeskarer virre,
Som drog i sørgetog og gang,
I luften saa man dem omsvirre
Med sukke og med klagesang,
I flok de hørtes og i sværme

Et dæmpet requiem at hærme
For ro i kristenjord og vang.

19

De brat henrevnes sjæle vanke
Usæle om og uden ro.
Det var den faste almentanke
Og blev en uhold folketro.
Forvovne kun sig didhen dristed
Og sjælvende sig dér omlisted,
Men faa sig turde slaa tilro.

20

Og fjernt laa nævnte bo, men hused
En sjelden mor med pigelil:
Naar modgangs storme dem ombrused,
Hun trøstig mødte skjæbnens spil,
Da med sin bøn og fromme sukke
Hun tyer til ham, som ei vil lukke
Sin miskunds dør for sine til.

21

Hun søgte trøst, hvor trøsten findes
Og klaged ei paa skjæbnens spind,
Ved rolig flid alt overvindes
Og ved et gudhengivet sind,
Derfor blev hendes enkesæde
Et lille paradis af glæde,
Men stængt for lysters hvirvelvind.

22

Og hendes ødensvante hænder
Blev bygdekjendt, søgt fjern og nær,
Og hvor hun kom hun glæde tænder,
Tilfredshed, hvor der ingen er,
Hvor med sit smil hun gaar og vanker,
Paa hjerters døre lydt hun banker
Og sæd udstrøer, som frugter bær.

23

Der laa i hendes fromme blikke
En magt, som had betvang og nid,
Til alvor maa selv tant sig skikke,
Den onde trylles god, den vrede blid;
For disse høje sjæleevner
Sig bøied alt, og end man nævner
Som mundheld hendes raad og id.

24

Her svandt Elines barndomsdage
I rumme kaar ved moders flid,
Men faderløs hun saa tilbage
Paa livets foraaars gyldne tid,
Og fadersavnet tiden øged,
Som gjenfærd hende tidt omspøged,
Og lokked vemodstaarer hid.

25

Det var omtrent ved jonsoks tider
Mens hun som spædbarn sov i fred,
Da hendes far med bue skrider
I fjeldet ind mod renens led.
Der fattes føde ved hans grue,
Som hentes skal med pil og bue,
Fra fjeldets hjord nu rig og fed.

26

Han kom ei hjem, og ængstlig skued
Den fromme viv mod fjeldets skrænt,
Men tiden svandt og storme trued
Og ane lod, hvad ham var hændt.
Han borte blev, men langt om længe
Hans ben man fandt i jøklens gjænge
Med pil og bue endnu kjendt.

27

Forladt nu stod hans viv og ene
Med barnet ved beklænte bryst,
Men med sit haab til Gud alene
Og mindet viet kvad hun tyst:
"Velsignet være allesinde,
Min ægtemages blide minde,
Som endnu gjør mit liv saa lyst!"

28

Sin moder lig i sind og evner
Eline snart som ungmød stod
Og ved sin moders side stevner
I dyd fremad og flid og mod,
Den samme sjæleadel luer
I hendes fromme blik og truer
Letsindighed og overmod.

29

Elskværdig og med barnlig ynde
Hun trolig stod sin moder bi,

Og hvorsomhelst var nød og brynde,
Did fandt de tvende vei og sti;
Ved sotteseng de smerter lindred,
I armes bo de nød forhindred,
Fortvilende de satte fri.

30

Men ogsaa skjønhed bar tilskue
Eline i en fylde rar,
De øine blaa af mildhed lue,
Og kinden rosens ynde har,
De blonde tressers flod ombølger
Den fine hals og nakken dølger
Som i et slør af guld og glar.

31

Om hendes dragt er at forkynde,
Dens smykke var selvvirkte baand,
Thi oftest simpelhed og ynde
Som søskende gaa haand i haand,
Men hvoromalt med baand og klæder,
Hun gjaldt for bygdens pyd og hæder
Og dalens skjønhed, gode aand.

32

Elines skjønhed rygtes vide
Langt mer end hendes ædle sind,
Thi kjød mon mest om kjødet gide
Og er for høie evner blind;
De bruse frem de vilde kræfter
I elskov, som ved kjødet hefter
Og burder i vellystens spind.

33

Og bygdens unge svende stirred,
Dem fløi en pil til hjerterod,
Den saared mildt og kildred, tirred
Til vilåhed plat det unge blod;
Der løfter gjordes, eder svores,
At seire, hvad end vederfores,
Faa styre kan det unge mod.

34

Først rang og rigdom var en skranke,
Thi ringe var Elines stand;
Ei engang husmandsrangens planke
Bar hende ind paa stænders strand;
Saa laa da marken alle aaben

Til sei'r og tab med hver sit vaaben
Fra rangløs slæng til adelsmand.

35

En friskfyr først sig hende nærmed
Med vrøvl og tant og elskovs pjat,
Men revset mildt han gik og hærmed
Til anåre, hvi han fik det fat.
En list skal hende saa besnære
Om muligt krænkes hendes ære,
Men listen feiled maalet plat.

36

Men først nu vaagned op Eline,
Til hvad der hende forestod,
En prøvens tid med anslag fine
Mod hendes jomfrue dyd og mod.
Da tyer hun til sin mors veninde,
Den fromme rige herskerinde
Paa Forbergsgaard ved bjergets fod.

37

Alt aabenbared hun for hende
Og meldte, hvad hun bar i løn:
"Til Thormod kun kan jeg mig vende,
Dit lægdebarn og husmandssøn,
Hans er jeg helt fra hjertegrunde,
Med ham jeg leve vil og blunde,
Ske saa Guds villie, er min bøn."

38

Det greb den aldrende matrone,
Det fromme gudhengivne sind,
Det ædle lag og faste tone,
Dog prøves maa det sære spind:
"Men kan du," kvad hun, "virk'lig vrage
De gjæve glunter, kan du tage
Et lægdebarn til mage ind?"

39

"Har ei for eget vel dit hjerte,
Din ædle sjæl og høie sind,
Som bløde maa for andres smerte,
Har de, har de ei gjort dig blind?
Om rang dig ei og rigdom glæder
Som dalens skjønhed, bygdens hæder,
Du mangel svend gjør daareblind.

40

"Jeg Thor og Thorstein her vil nævne,
Som du alt saa paa frierfod,
Og Guttorm vil dig give stævne.
Forhippet i din skjønheds flod;
Ja Hermod, saa man vil det vide,
I holmgangsfærd vil modigt stride
For rangløs mø, om man det lod.

41

"Men mest om Øistein er dog tale,
Som nys i Brabant vandt sig ry,
Hvor han med fransman lærte tale,
Tilegnet sig manerer ny;
Han svoret har, at skjøen Eline
Som brud han vil tilføre sine
Ved bryllupsfærd i Ghentlands by.

42

"De mindre lys jeg vil ei nævne,
Som vunden bær i tause bryst,
Men, som om muligt vil sig hævne,
Forblindet i usalig lyst;
Thi kvindeskjønhed tidt beruser
Det unge blod, som vildt opruser
Til lidenskab og blodig dyst."

43

Her endte hun sin revsetale
Og saa Eline blidt imod,
Men denne stod, for lidt at prale,
Løvinden lig i blik og mod,
Og vaklende hun om sig søgte,
Som syner hende alt omspøgte,
Men fattet hun sin mund oplod:

44

"Er jeg da skjøen kun for at saare
Og pirre blot det unge blod,
Kun for de lystne blik at daare
Og lokke frem det vilde mod?
Har himlen givet mig en ynde,
Som lave lyster mon fremskynde;
Da søg i bøn, min sjæl, din bod.

45

"Men gav mig himlen skjønheds plage
Som en usalig arv tillagt,

Saa maa jeg værdigt korsat drage
Med bøn til Gud om visdoms pagt,
De vilde lysters flod at stemme,
Det kaade unge blod at tæmme
Og hjerter naa ved ordets magt.

46

“Men hvi din tant dog, o matrone,
Om Thormods kaar og ringe stand?
Har du ei selv, mig at forsone,
Hans sjæl beundret, og forsand,
Har du ei sagt, i dyd han stævner,
Er ærlig og fast alting evner,
Har mandemod og lys forstand?

47

“Har du ei sagt, sin dont han pleier
Med flid og sand oprigtighed,
At sanddruhedens dyd han eier,
En vaagen, øm samvittighed?
Har du ei sagt, i sjæleadel
Han staar foruden mén og dadel,
I from uegennyttighed?

48

“Er ringe da, o sig mig moder,
Er ring retfærdighedens stand?
O sig, du ved det, jeg formoder,
Er ringe dydens, fromheds stand?
Men eier Thormod sjæleadel
Foruden mén og uden dadel,
Da har fra Gud han rang og stand.

49

“Al jordisk rang som skygge svinder,
Thi graven kjender ingen stand,
Men dette adelsbrev en vinder
I himlen borgerskab og stand,
Og vandrer Thormod tro hernelen,
Saa venter ham en krone heden,
Et liv i herlighedens stand.

50

“Saa har du Thormods kaar paaanket;
Om end uskyldig du ham ved,
At han som tiggerbarn har vanket,
For hvermands dør og hvermands led,
Indtil som hittebarn man lagde

Ham i dit skjød og han tilsagde
Et lægdbarns tunge kaar og sved.

51

“Men Thormods flid dog vei sig baner
Selv til dit hjertekammers dør,
Og ingen mere glori og glaner,
Og ingen mere spotte tør;
Og er dit ord ei fraser tomme,
Saa staar han høit i dine domme,
Som ideal, som det sig bør.

52

“Og den som eier disse dyder,
Tilfredshed og et nøisomt sind,
Er han ei rig og livet nyder,
Hvor mammons træl er arm og blind?
Hins skatte evigt monne vare,
Mens dennes tunge er og svare,
Dog veires hen som røg og vind.

53

“Og spurgetes hvi de to fik drage,
Og hvad tilslut de fik af gavn,
Saa lød det: Alt han lod tilbage.
Mens hin fik alting bragt i havn. —
Han død idag, imorgen glemmes,
Hin lagt i grav af tiden glemmes,
Se saa, hvad rigdom har af gavn.

54

“Og Thormods mors ulykkesminde
Du pletter med et skjændigt navn,
Hun som saa grusomt fik befinde,
Oft kristennavn er uden gavn,
Hun som, da hun sin kjære lille
Ei kunde hungrens kvaler stille,
Fortvilet løb i bølgenes favn.

55

“Hvad mer man hende har paaduttet,
Som skjænde mon en kvindes færd,
Det er med løgnes væv omsluttet
Og usle hævnæaander værd,
En vraget elsker sjelden glemmer,
Men naget tidt i hjertet gjermer
For hævnens dag og hævnens sværd.

56

“Men fred med hendes triste minde,
Og fred med hendes sjæl og støv!
Gud naadig er og ingensinde
Er for fortvilet synder døv;
Men fromt min fod skal hidhen træde,
Saalænge jeg har taarevæde
Og skovens træer bære løv.”

57

Som tiden gled de rige svende
Sig meldte i Elines bo,
At sligt i bygden kunde hænde
Man havde aldrig kunnet tro;
Tilfreds med hyttekop og kjedel
De glemte byrd og stand og medel
Og saa i hendes blik sig fro.

58

Lidt mon dog dette Øistein snærte
Omend ham sagen syntes klar.
Thi i manerer fint tillærte
Hans lige ei i bygden var.
Han gaard og grund og skatte eied,
Som alle andre vist opveied
Og rang og ry som ingen bar.

59

Nu vilde han til rigdom føie,
Paa sefer vis, en fager viv,
Hvor dybt han sig i støv maa bøie,
Til arnens pryd og tidsfordriv;
Gir rang kun kjede, blege kinder,
Da væk med rang som kun til hinder
For mandlig daad og dyst og liv!

60

Og naar saa rang saa dybt sig bøier,
Ojør rangløs nage med sig rig,
Ei i dens lænker man sig føier,
Som livet kjæder, gjør til svig,
Thi rangløs viv kun sjelden anker
Og pukker paa ens smaa skavanker,
Men pligtro er og kvindelig.

61

Tilfreds med disse tankegrunde
Han dristig fik sit verk igang,

Eline dog ham bad saa lunde
Betænke vel sin stand og rang,
Og hendes ord mon saadan lande,
At han saa fjern sig følte stande
Fra hendes høie evners gang.

62

Og hver gang han sit krav berørte,
Hun ham i talens gang undløb,
Han blev fortunlet, intet hørte
Af hendes høie tankesvøb;
Han fik ei ja med blikke milde,
Han fik ei nei til taarespilde
Og tryllet stum tilslut forkrøb.

63

Men Øisteins færd dog snart fik vinger
Og fløj som ild i tørre straa,
Det var, man gjætted, straffens finger,
Som stolthed havde manet paa;
Først man derom kun lønlig hvisked,
Men snart i hver en krog det tisked
Og mon tilsidst haus øre naa.

64

Da vaagned hævnens grumme tanke
I Øisteins alt rangstolte bryst,
Ei vil han her uhævnet vanke
Som vraget nar til spot og lyst.
Skal sligt om Øistein gjæve meldes,
Skal i nidviser han udskjældes
Som nar befængt med kysselyst?

65

Ei skal den skjønnne hex uhævnet
Ham hildet have i sit garn,
Og bygdens gantefolk ham nævnet
Forgabet i et tassebarn;
Han med én ed dem vilde melde,
Dyrt skal den tort de ham undgjælde
Og spotteglosers smuds og skarn.

66

For længst var seid fra bygden bandet
Og straffet blev med baal og ban,
Men gamle Eli med mangt andet
Seidkyndig var trods kirkeban.
Til hende Øistein sig nu vendte

Ved natlig færd sig raad at hente,
Hvi han sig hævn tilmane kan.

67

"Jeg mane vil dig," hun mon kvæde,
"Hævnaander frem, den sorte rad,
Jeg skaffe vil dig foretræde,
Men vaer din fod og kvæl dit had,
Thi hævn som sværd tveegget bider,
Men grumt tilbageslaar omsider
Og kræver soneblodets bad.

68

Hvor Glitteraaens jøkelvande,
Sig som et sølvbaand ilsomt snør
Med Ottas vover sig at blande
Til Framrustelvns fjerne kor.
I Pallens vand de finde hvile
Hvor hundred øer le og smile
Og vinke med sit blomsterflor.

69

Men der, hvor Glittras vande bruse,
En vældig urskov er og bred,
Hvor bamsen bor og er tilhuse,
Og varg og loss har gjemmested,
Og mangen fredløs skjul her søgte
Og lange tider frit omspøgte
Tiltrods for lov og folkefred.

70

En fredløs stimands skjulte hule
Gav ly for Elis sorte kunst.
Did Øistein førtes, svor at skjule,
Hvad der han saa og begges gunst.
I dæmrings lys hun sig hensatte
Og mumled mangt, som ingen fatte
Og gjætte kan, om røg og dunst.

71

Og tomt hun mon hen for sig stirre
Og fægtende der længe sad,
Da pludselig med blikke virre
Til Øistein hun profestik kvad:
"Hvem hævnen manes, hævnen ramme,
Hvem hævnen maner, ske det samme
Med himlens vrede, tab og had."

72

Saa sagt hun med et gys omsegnet
Og længe som i dvale laa,
Og som hun vaaged op hun blegned,
Da nærved sig hun Øistein saa;
Med vrede blikke hun ham mødte
Og fast med afsky ham bortstødte
Og søgte bort i hulens vraa.

73

Hun vidste grant, hvad hin ei aned
Og længe ham ufattet laa,
At med sin sorte kunst hun maned
Uskyldigheden hævnen paa;
Hævn kunde ogsaa hende finde,
En vredens dag med skræk oprinde,
Som vist det Øistein hælde maa.

74

Men Øistein drog tilfreds isinde
Fra dette vilde stimands bø,
Men hvi det kom, trods eder binde,
Det rygtes snart og vandt tiltro,
At Øistein gjæve har paamanet
Eline, som ei ondt har anet,
En ussel hævn og hendes bø.

75

Der reiste sig en vredens bølge
Med "uf" og "fy" blandt bygdens folk,
Man kunde ei sin afsky dølge,
Det stak og skar som kniv og dolk.
Og Øistein skalv for hadets pile,
Som skaanselløst mon mod ham ile
Og glemte sig blandt Ghentlands folk.

76

Eline ogsaa snart fik høre
Om Øisteins lumske manefærd,
Dog angst mon hende knapt berøre,
Thi Sira negted seidens værd;
"Mit liv," hun kvad, "er i hans hænder,
Som styrer alt, hvad end mig hænder,
Skal end mig ramme hævnens sværd."

77

Dog flød der over hendes tunge
Et pater noster og en bøn;

For ven og uven, gamle, unge
 Hun søgte himlens værn i løn;
 Da tysned ganteflokkens munde,
 Det var som blev de lam og vunde,
 Mens fjern hun stod og engleskjøn.

78

Om Øistein kort det er at melde,
 Som jaget hund han vanked om.
 Blandt sydlands folk og nordens fjelde,
 Men angst og bang, hvor han end kom.
 Vellystens flok han lærte kjende
 Og lystens brede vei og vende,
 Men ogsaa lastens løn og dom.

79

Til sidst, saa vilde man det vide,
 Af lystens bærmæet og mat,
 Han sig afmægtig saa at glide
 Som vrag paa lastens bølge plat.
 Da med sin sidste kraft har tømte
 Den glemte giftpokal og drømte
 Sig livsled ind i dødens nat.

80

Men Eli, hed det, angstbetagen,
 Snart ind i ynksomt vanvid gled.
 Hun syner saa og rædselsslagen
 Hun rendte dalen op og ned.
 Til sidst en høst forsvandt den gamle,
 Men hendes gjenfærd saaes famle
 Omkring blandt Pollvands øer vred.

81

Saa aar henrandt og mange iled
 At slaa sig ned i skovens ly,
 Og venligt nye hjem fremsmiled
 Fra glemte tomter ryddet ny,
 Og Nordbergs skove snart maa vige,
 Alt her og der mon røg opstige,
 Hvor som en rydning vinked bly.

82

Ei længer enligt, fjernt og øde
 Eline fandt sin ungdoms hjem,
 Hver rydning mon velkommen møde,
 Som smiled ny i dalen frem,
 Men hjemmets arne løvomhegnet

Blev som en helligdom snart regnet
 Og mer og mere kjær for dem.

83

Eline oft med Thormod vanked
 Omkring i skovens dunkelhed,
 Snart vilde bær de flittig sanked,
 Snart fisked elven op og ned;
 I alt de var hinandens lige,
 I alslags dont og smag tillige,
 I aand og flid og nøisomhed.

84

Saa svandt de gyldne ungdomsdage,
 Og virkealdrens tid oprandt,
 Da de tilsammen skulde mage,
 Hvad ei Elines fader vandt.
 Det gamle hjem vil nyt de bygge
 Og rydde jord for tarv og hygge,
 Thi her dem kjære minder bandt.

85

Det var engang ved løvfaldstide,
 At Thormod med sin husmor kom;
 De unge snart paa døren glide,
 Mens mangt de gamle taite om;
 Da pludselig fra hyttens møne
 Der hult et hujoskrig mon drøne
 Med gravsteint røst og tung og tom.

86

Da skalv den aldrende matrone
 Og fatted bleg venindens haand.
 "Ei god," hun kvad, "er varslets tone,
 Mon bud det er fra Elis aand?"
 Og "ugh-u-u" til gjensvar runger
 Fra skovens dyb og mange tunger
 Som manet frem ved tryllevaand.

87

Og vintren kom med sne og kulde
 Og vilde stormes hyl og drøn,
 Og folk blev selsomt tankofulde,
 Thi anelser sneg om i løn.
 Og alt som vintren frem mon skride
 Blev folket fuld af angst og kvide
 Og søgte trøst i bod og bøn.

88

Forbi var alt midvinters tide,
Og solen gled fra fiskens tegn,
Da brød fra vestens fjelde vide
Et veir ukjendt i denne egn;
Ved stormorkanens brag og vælde
Det var som jorden skalv og fjelde
Mens sneen gjemte hus og hegn.

89

Imens Eline med sin moder
Sad uforstyrret ved sin id,
Thi gjemt i ly man ei formoder,
At farens bølger vælte did;
Til rokkens surren sang der hørtes,
I rolig gang samtale førtes
Om mangt fra ny og gammel tid.

90

Da pludselig et drøn man hørte,
Som overdøved stormens larm,
Et snegufs ild og lys bortførte
Og slængte mor i datters arm;
Og hytten revned, tag og vægge,
Mens i et nu de kvinder begge
Drev hen som stry i vild allarm.

91

Lavinen frem mod elven sprenge
Med stok og stene i sit skjød,
Ei engang elvens løb den stængte,
Men ind ad moen langt den brød;
Der lagde den sin tunge masse
Med hytten knust blandt skavier hvasse,
Mens stormens brag fordoblet lød.

92

Men over stormens brøl og bragen
Elines høie nødraab lød,
Thi af de sterke gufs optagen
De undgik massens tryk og stød,
Men ublidt monne de dog lande
Blandt træ og skavl ved elvens strande,
Hvor nat lavinen farten brød.

93

Men mens Eline hjalp sin moder,
Som nær med knuste lemmer laa,

Da skar en røst i kvalte noder,
Hvorl hun Thormod kjende maa;
Og snart han staar ved deres side
Med trøst og hjælp og just paatide,
Da knapt de nogen redning saa.

94

En anelse mon Thormod gribe,
Som drev ham ud i skrækkens nat;
Vist kunde han det ei begribe,
Men fik dog ski og staven fat.
Og knapt var han fra gaarden dragen,
Da lød fra fjern et drøn og bragen,
Mens morildflammer spøjte mat.

95

Ulykke var da vist at ane,
Og frygt bevingede hans fjed
Og jog ham henad sneens bane,
Som favnedyb laa vid og bred;
Men som langs indre strøm han haster,
Et venligt vindstød han tilkaster
Elines raab fra ydre led.

96

Da blev hans løb en angstens jagen,
Omend hans haab blev tændt paany;
Trods nattens mulm og stormens bragen
Han vinder frem og hjælp kan fly.
Den gamles gang i afmægt ender,
Men Thormods mod og stærke hænder
Dog lander dem i gaardens ly.

97

Ved ildens glød og kjærlig pleie
Hun vaagned op fra skrækkens døs,
Men længe paa sit smertens leie
Hun fro henlaa og redningsløs;
Og hendes livs erfarings fylde
Blev dem tildel, som skal udfylde
Det tomme rum, om arveløs.

98

Da dalen foraaarsprydet smilede,
Og aft'nen favned morg'nens gry,
En engel hende huldt tillied
Og hende bar til verd'ner ny.
Da saa man Thormod og Eline

Med taarevaade øine trine,
Hvor hun tilsidst fandt gravens ly.

99

Og alle hædred hendes minde,
Med taarer fældte samme dom,
Og Sira selv en krands mon binde,
Som alle ved og tale om:
"Hun leved," kvad han, "for at gavne,
Og ond og god mon hende savne.
Ei selv Guds mor var mere from.

100

Men paa den gamles grav de tvende
Hinanden svor en hellig ed.
Som høie sinde mon erkjende,
Ei gjælder blot til gravens bred.
Thi der, hvor sjæl i sjæl sig blænder
Og aandens vestalflamme tænder,
Der knytttes baand for evighed.

101

Da budskab frem til Øistein naaede
Og gav om skjæbnens spil ham nys,
Da skar han i med ordspil kaade,
Men endte med et stivnet gys.
'Hvo hævnens maner, hævnens ramme,'
Som Eli kvad, mon plat ham lamme
Og stod for ham i rædsomt lys.

102

Et suk mon gjennem bygden fare,
Og taarer flød ved mangen hær,
Og Øistein blev en rædselsmare,
Thi velkjendt var hans manefærd.
Og hvor han kom en gru ham fulgte,
En afsky, som ei nogen dulgte,
Thi ham indhented hævnens sværd.

103

Oft medynks blikke sig mon fræste
Ved Thormod og hans skjønne brud,
En ublid skjæbne vil dem gjæste,
Var folkets tro, trods skjæbnens Gud,
Om syn man hørte snart og drømme,
Om varsler udaf skov og strømme,
Og hvad som bær ulykkes bud.

104

Men gudhengiven, fattet, rolig,
Eline røgtede sin id;
"Til Gud," hun kvad, "jeg sætter trolig,
Til skjæbnens herre, al min lid;
Og er vor lod nu at henblunde,
Han livet vil os hist forunde
I verd'nr ny til evig tid."

105

Og hos sin moders tro ventinde
Eline fandt et hjem og ly,
Og snart hun modet mon gjenvinde
At tage livet op paany;
Ved Thormods stærke arm og side
Gjenreist hun vil sit hjem nu vide,
Hvortil de kan for livet ty.

106

Og flid skal midler dertil vinde,
Som vistnok kræved aar og dag,
Dog blev dem selv ulykkens minde
En mægtig hjælp ved første tag.
Thi hjerter, som af medynk brænde
I andre samme flamme tænde,
At lindre sjæbnens stød og slag.

107

Saa aar henrandt. Med modnet iver
De hytten reise vil paany;
Ved juletid, om Gud det giver,
De dvæle monne i dens !y.
Hver stok og sten var fromt opsanket
Og, hvad bohavet havde vanket
Paa sikkert stæde gjemt og bly.

108

Ei langt herfra en kvinde boede,
Som bygdekjendt var og berømt,
Af fremmed byrd og, som man troede,
Af rang og stand og rig bedømt;
Ei kvindeskjønbed hende pryded,
Men blik og anstand dog betyded
En værdighed foruden skrømt.

109

Som mø bedaget hun omvanker
I taus og indesluttet færd,

Med faa hun delte ord og tanker,
I faa kun fandt hun sjæleværd.
Men vist hun kunde mangt udtyde,
Som alle selsomt maatte lyde
I lige grad for læg og lærd.

110

Engang, det var i løvspræstider,
Hun tren til Forbergskonen ind.
Hun længe taug, men da omsider
Hun løsnede sit hjertes bind,
Da sneg en taar sig nedad kinden,
Et suk hentysnede i vinden,
Og dybt blev rørt matronens sind.

111

"Men sig mig, Asbjørg, sig din smerte,"
Hun kvad deltagende og rørt,
"Hvad tynger nu dit ædle hjerte,
Hvad ondt har skjæbnen dig tilført?"
Og svar der kom med stemme bønlig,
"Saa hør, men vid, jeg taler lønlig,
Du ene maa det have hørt:

112

"I skumringslys jeg ene vandred
Nordad langs elvens indre løb,
Men ubevidst min gang forandred
Og kom, hvor ingen sti mer løb;
Da, hvor man Ballingsdal mon kalde,
En dæmpet røst jeg hørte kalde
I vemoðblandet tonesvøb.

113

"Saa op mod uren jeg mig listed,
Hvor sten ved sten hushøie laa,
Hvor fyrren selv sig knapt fordristed
At titte frem fra urens vraa.
Der sad en huldrekvinde ene,
Som med et blik fra øine vene
Vemodig mig tiltalte saa:

114

"Kom, kvinde, sæt dig ved min side,
Du vist har hjerte, mod og lyst,
Jeg søger trøst i angst og kvide
Og helst det ved dit ædle bryst,
Thi huldren ogsaa hjerte eier,

Som bløder tidt ved ondskabs seier,
Men hendes graad er taus og tyst.

115

"Men sig, usæle, hvad dig nager,
Jeg trodsig svarede men bang;
Mon dommen dig i syner plager
Og vredens dag, som gryr engang;
Med gru din æt kun himlen nævner,
Thi trods jer dybe visdoms evner
I er af afgrundsfyrestens rang.

116

"Og huldren mig til gjensvar mælte:
'O kvæl dog hadet i dit sind,
Thi had vansirer lysets helte,
Førgifter sjælen, gjør den blind;
Et sværd tveegget hadet svinger,
Som selv den stolte fromhed tvinger
Paa ydmyghedens stier ind.

117

"Min sorg Eline kun mon gjælde
Og Thormod, som er hende kjær,
Thi grumt ved hævn og skjæbnens vælde
Til undergang de viet er;
Her hjælper ingen taarevæde,
Ei bønner ved Alfaders sæde,
Her skjæbnen ene vælde bær.'

118

"Hvi kan du saa om skjæbnen fable?
Jeg svared fuld af nidkjær hu,
Og alt hvad du derom mon rable
Er mig blot løgn og spot og gru,
Og i hans navn, som sandhed værger
Og løgnen hævner jeg besværger:
Kan du dit ord bevise nu?

119

"Og huldren taug, men flux berørte
Hun let mig med en birkevaand,
Og tryllet hen jeg stemmer hørte
Og ord, som lammed fast min aand;
Men om de skjulte magters vælde
Maa dog min tunge intet melde,
Kun et har ingen løfters baand:

120

"I drømmesyner skjæbnens valde
Stod flammeklar nu for mit blik,
I ungdoms vaar som graahaars ældre,
I skyld og uskyld samme skik.
Og vaagnende jeg skalv og bæved,
Mens huldren varsomt op mig hæved
Og arm i arm vi sammen gik.

121

"Og længe tause vi mon vandre
Henad den selsomt vilde sti;
Ei mer jeg kvad, tør jeg dig klandre,
Din høie evne og geni,
Men skjæbnens herre takket være,
Som trygt mig ved sit bryst mon bære
Til haabets sang og melodi.

122

"Vist skal til støv engang hensmuidre
Det kjød, som er mit bo paa jord,
Dog skal mit "jeg" end leve, huldre,
Trods alle verdners brand og mord;
Jeg skal blandt helgenskarers vrimmel
Faa bolig i Guds overhimmel
Og sidde ved martyrerers bord.

123

"Mens jeg henrykt saa monne kvæde
Mig huldren brat til afsked bød:
'Ja, du kan dø til liv og glæde
Og haabet leger paa dit skjød,
Det drysset straaleguld i strømme,
Forjættelser og glade drømme
Og kjæler dig i liv og død.'

124

"Og med et suk hun var forsvundet,
Og ene jeg paa veien stod.
Da mens alt lys fra himmelrunden
Forsvandt, mig steg en tankeflod:
'Og alle skal hans navn bekjende
Paa jord og under jord erkjende,
At han er Herren, stor og god.'"

125

Den gamle kvinde spændt mon lytte
Til Asbjørgs tale taus og rørt,

Og hendes tro ei mer vil nytte,
Som hun af Sira havde hørt.
En lønlig angst sig mon paatrænge,
Som sikkert havde rod og gjænge
I hvad af skjæbnen var tilført.

126

Og til matronens sind sig lænked
En mismodsstemning mørk og trist,
Som hende snart i tungsind sænked
Med anelser om hævn og list;
Vel fandt i fromhed hun en lise,
Men kunde glad sig mer ei vise,
Og tung gled tiden hen forvist.

127

Forbi var vaarens glade dage,
Og solen stod i løvens tegn,
Og raske svende saa man drage
Med brynet i'jaa ved hæk og hegn,
Og snørlivpynted møer pjatte
Om hvad fra fjern og nær de skatte
Og kjære sagn fra fædres egn.

128

Og da'ens blomsterrige enge
En fast russvanger duft udgjød,
Som kunde med sin rus bemænge
Selv solens straaledis og glød.
Og blandt de nikkende violer
Hver luftning gjorde kaprioler
Og vellugt sanked i sit skjød.

129

En saadan dag, de tvende unge
I middagsstunden sammen sad,
Og mangt der kom paa deres tunge
Af skjæmt og alvor som i rad;
Lyksalighed var her at skue
I barnlig uskylds rene hue
Og kjærlighed saa from og glad.

130

Men snart blev Thormods blide øie
Saa taareblankt, trods smil paa kind,
Og det Eline merked nøie
Og spurgte, hvad der faldt ham ind
Og med en taareblandet glæde

Han hende mon saalunde kvæde
 "Min drøm inat bar for mit sind:

131

"Mig var som mon vi begge stande,
 Hvor oft vi stod ved moders hus.
 Vi hørte brus af kjendte vande
 Og fuglesang og vindes sus.
 Soløien nikkende mon smile,
 Og hæg og rogn indbød til hvile
 Og kjæled med sin vellysts rus.

132

"Men snart en lysflom os omstrømmet
 I tusindfoldigt straalejag,
 Og paa dens bølger toner svømmed
 Af himmelstemte harpers slag;
 Krystalne bjerge steg i runde,
 Mens vande gled i palmelunde
 Og fugle sang i frydelag.

133

"En rosig sky da sagte daled
 Og svæved over hyttens tuft,
 I gyldent skjær sin vei den maled,
 Som svandt i høidens dyb og luft;
 Og underdeilig sang vi hørte,
 Som fjern og dæmpet dybt os rørte
 Og fast betog os al fornuff.

134

"Da aabned skyen sig forneden,
 Og se! der stod din far og mor,
 Udsendinge fra aandeden,
 I englesvøb og pryde og flor.
 De mod os skred paa lysets bane,
 Os vinkende, som mon os mane
 Til glæde og forundring stor.

135

"Da flux du iled dem at favne
 Med barnligstemte fryderaab;
 Du nævnte fromt de kjære navne,
 Men sittred bang af angst og haab;
 Da pludselig sig skyen lukked,
 I taagelys sin bane slukked,
 Men os den var en glædens daab."

136

Eline gennem taarer smiled
 Ved Thormods underskjønne drøm,
 Og straks hun til sin husmor iled
 Og meldte alt i glæde øm;
 Men denne kun i taushed lytted
 Og bang fra sted til sted sig flytted
 Og endte med en taarestrøm.

137

Saa dage svandt og middagshvilen
 De unge nød paa samme sted;
 En vældig birk der rank som pilen
 Gav med sin krone skyggens fred.
 Halvtusend favne her mon stige
 Et jættemod mod skyers rige,
 Som knapt har sti for faar og gjed.

138

En dag der kom en lummer varme
 Med døsig soledis og brand;
 Hver luftning sov paa klippens arme
 Og trægt gled selve elvens vand;
 Da som de tvende trætte ile
 Til vante sted for ro og hvile,
 De havned snart i drømmes land.

139

Da døned det høit op i skoven
 Og nærmed sig med drøn og slag.
 Og se! en klippeblok fra oven
 Kom farende med larm og brag,
 Og mod de slumrende den stevned,
 Hvem ingen noget varsko nævned,
 Og træt sig lagde der imag.

140

Da hørtes raab fra bange munde
 "Hvor er de to dog blevne af?"
 Men snart man klippens masse funde
 Hushøi, hvor de nød hvilens krav.
 Og Asbjørg kvad da rørt saa lunde:
 "Saa fik de to da dø og blunde
 I samme stund og samme grav.

141

"Nu ringes der til bryllupsglæde
 Paa høie himles lyse strand,

Og engleskarer glade kvæde:
 'Velkommen hjem fra sorgens land'
 Jeg synes se de børn nu prange
 Ombrust af sang som vande mange
 I helgenskrud og rang og stand."

142

Saa sagt de gamle kvinder knæle,
 Og bønnen steg fra klippens fod,
 At Thormods og Elines sjæle
 Maa finde fred bag dødens flod.
 Og da nu styrket de sig kjendte,
 De sognebud til Sira sendte
 Og bygdens folk indbyde lod.

143

Med Sira fromme skarer droge
 I sørgetog hin messedag,
 Med dæmpet rekviem de toge
 Om disse unges sarkofag
 Ei blafred alterlys og kjerter,
 Men bønnen brandt i manges hjerter
 Paa denne mindets hædersdag."

144

Saa Paal mig kvad, og allesinde
 Vil sagnet stenen der skal staa
 Til Thormods og Elines minde,
 En vældig bauta, tung og graa.
 Vist længe dalens folk did stevned,
 Med vemodssuk de unge nævned,
 Hvem hævn saa svar blev manet paa.

145

Men nu er sagnet snart forstummet,
 Som oft har lokket taarer frem,
 Thi saare faa det har fornummet,
 Og flyttet er matronens hjem.
 Og fra hver glems'lens vraa og revne
 Maa skaldens seerblik og evne
 De dunkle træk nu mane frem.

Nordmænd i Texas.

B. L. Wick.

Texas er af størrelse som Norge og Sverige tilsammen og tæller blot fire millioner indbyggere. Her er derfor endnu rum for flere millioner fra det fortrængte Europa. Af indvaanerne er 20 procent negre, resten er hvide. I en stat af denne størrelse er det ikke at vente at 70,000 tyskere, 6,000 svensker, 5,000 nordmænd og 3,000 danske kan ha megen indflydelse paa det politiske og sociale liv dernede.

Johan Norboe skal nok være den første nordmand, som satte sig ned i Texas som settler. Han var født i Gudbrandsdalen, kom til Kendall county, N. Y. i 1832, kom til La Salle county, Illinois fire aar senere. Han fulgte Aleng Beerfon til Shelby county, Missouri og om vaaren 1838 drog han videre til Texas. Her fik han 2000 acres land for sig og sin familie nær Dallas. Det var den tid, som endnu, noget af den rigeste jordbund i staten.

En af de kjendte personer, som byggede op den første norske koloni i staten, var Johan Reierfon, født 1810 i vestre Moland. Han fik god skoleuddannelse i hjemlandet, blev en kjendt avismand, og drog 1843 til Amerika. Om denne sin reise udgav han en bog og fik istand et følge tilbage til Amerika i 1845, som han bragte til Four Mile Prairie. Reierfon var en virksom person og interesseret i alt muligt og blev en leder blandt nykommerne dersteds. Han døde i 1864, medens den langvarige krig gik paa, som gjorde ende paa slavemagten, hvilken nordmændene ikke hylde.

Af de forskjellige personer i Reierfons følge skal jeg nævne blot Elise Joyn fra samme prestegjæld som lederen, en prestedatter som havde arbeidet paa avisen med Reierfon. Hun var en meget dygtig og oplyst kvinde, som allerede i Norge havde

taget en ledende plads som forkjæmper for kvindesagen. Som 24-aarig pige blev hun gift med den senere bekendte hvalfangger Svend John fra Lønsberg. Deres anskuelser stemte ikke overens og de blev skilte ad Lovens vei. Dette virkede noget trykkende paa denne dannede kvinde, og da hun havde forkjærlighed for frihedens land drog hun til Amerika for at bygge et hjem igjen blandt fremmede og alene. Om nogle aar blev hun gift med Wilhelm Wærensfjold og saa en lys fremtid imøde. Han var en oplyst og virksom mand, der frit udtalte sine meninger og var ikke tilbageholden i at kritisere slavehandelen og sydstaternes modstand mod Lincoln. Paa grund af sine anskuelser blev han myrdet netop som krigen brød ud. Det blev et haardt stød for den lille norske koloni, omringet som den var af slaveriets tilhængere.

Dette mord bragte den oplyste kvinde til at miste meget af sit glade sindelag og hun trak sig mere tilbage fra samfundet og levede mere blot for sin familie end før. Dog skrev hun fra tid til anden i den norske presse om forhold i vesterheimen og holdt altid forbindelse vedlige med slegt og venner i hjemlandet. Den 22de januar 1895 døde den norske pionerkvinde i sit hjem i Hamilton county, Texas, 80 aar gammel, agtet og afholdt overalt blandt norske pionerer, som havde lært at kende hendes mange gode egenskaber.

En mand, som jeg har gjeftet i Waco, Texas, er Ole Canuteson, født paa Karmøyen, Norge, som kom til Amerika 1850 med sine forældre. De kom til La Salle county, Illinois. Da de der traf Kleng Beerfon ønskede denne at de skulde dra til Texas, hvor landet var billigt og klimaet var saa deligt. De blev samme sommer med og satte sig ned en fem mil i syd for Johan Norboe, i nærheden af Dallas. Om nogle aar flyttede de til Bosque county i syd for Dallas, og her er det

vi finder det største norske settlement den dag idag. De udlagde Norman Hill og her blev Ole postmester. Nu sidder han som 83-aarig olding i sit hjem i Waco, Texas, kjendt og agtet overalt. Han har truffet sig tilbage fra det aktive forretningsliv, men for at ha nogen beskæftigelse paa sine gamle dage, har han kjøbt eget trykkeri, som han selv haandterer og trykker egne oversættelser og meget af eget forfatterstab.

Clifton blev senere den bedst kjendte norske by i Texas. Her rundt findes mange efterkommere af de gamle norske rydningsmænd. Af dem som kom hid tidlig kan nævnes Andreas Bratten, Ole Been, Karl Kvastad, Ola Kjøllevik (Colwick), Anna Bonstad, Jens Ringnes, Andreas Guse, Knud Knutson, Ola Beerfon, Henry Dahl, B. M. Swenson, P. O. Nygaard, P. Polson, D. Olson, D. Johnson, Ole Hoff, med flere.

Settlerne i Texas kom fra næsten alle strøg i Norge. Man finder dem ikke blot fra Stavangerkanten, men fra Arendal, Kristiania, Østerdalen, Hedemarken og Sogn. Kanskje var det læsning af Meierjons vidt udbredte bog „Veiviseren“ som hadde med dette at gjøre.

Bomuld er dyrket meget af nordmænd i og rundt Dallas, Waco og Clifton. Det skal nok betale sig bedst, men saa faar man iblandt daarlige aar og ofte lave priser. Nu har man begyndt mere med flerartet farming. Man dyrker mais og andre produkter. Alt vokser i Texas bare man faar regn nok. Hvor nordmænd har bosat sig ser det ud til de har regn nok ogsaa i Texas. Det er i Pan Handle og i Rio Grande fletten, hvor flere nordmænd har bygget i de sidste ti aar, at tørken ødelægger meget af grøden hvis man ikke bruger kunstig vanding. Dette er og vil bli umuligt i Pan Handle, som ligger en 3000 til 4000 fod over havet og hvor der ikke er elve, heller ikke sneedækte bjerg paa flere hundrede mil. Det har ikke

Ikkedes at pumpe vand nok med vind eller motor til at irrigere farmland.

Klimaet i Texas er ikke saa varmt om sommeren som man skulde tro, og nordmænd synes at taale sommervarmen bedre end nogen skulde vente. Vinteren er almindelig deilig, og kreatur finder jøden paa ageren, og man bruker ikke at gi dem husly og fodre dem.

Landprisen er endnu ikke høi undtagen paa de fortrinligste steder. Man kan paa sine strøg faa det meget godt og rimeligt, men hvor man helst skal bosætte sig i staten er ikke godt at sige. Forskjel i jordbunden og høide over havet har meget med grøden at gjøre, og dertil er regnsaldet meget forskjelligt i en stat som Texas.

Flere norske drog til krigen i aarene fra 1861 til 1865. Der var ialt 32 blot fra Bosque county. Mange af disse kom ikke tilbage. Ole Canuteson kunde de ikke ta, da han fungerte som postmester. En af disse gamle, som drog ud som frivillig fra Texas, var Lars Adland, som før hadde været med i den mexikanske krig, lige til Mexico, under kommando af gen. Scott. Han var en beundrer og ven af Aleng Peerjon og fra samme prestegjæld i Norge og var ogsaa kommet over havet 1831—32. Han var demokrat, og han kom efter krigen nordover til nordstaterne og i flere aar drog han fra settlement til settlement. Tilslidst blev mange kjed af ham, og da han ingenting hadde af denne verdens gods, var det ikke saa godt for den gamle vandrer. Han kunde fortælle om mange oplevelser fra krigsaarene, og for mig som smaagut stod hans tryllehistorier levende for mig mange gange. Ved senere anledning til at besøge flere af de steder han hadde beskrevet, fandt jeg at han hadde fortalt sagerne noksaa troværdigt som han hadde set dem. Venner fik ham tilslut ind paa soldaterhjemmet i Illinois paa grund af tro tjeneste i den mexikanske krig, og der

døde mange aar siden den gamle, norske kriger, som hadde været en af de tapre helter i Texas Ranger regiment, han det ingen fare var ræd og altid trodde paa „Ikkjæbuen.“

Aleng Peerjon reiste fra sted til sted i flere aar, men maatte tilslut holde sig rolig og døde hos sin gamle ven D. Kjøllevik, som skulde ha farmen for sit tilsyn med ham i alderdommen. Aleng ligger begravet paa dei norske gravsted nær ved Norge, en 10 mil i vest for Clifton. Hans død indtraf den 16de December 1865. Over den tapre nybygger og første leder af nordmænd i Amerika har landsmænd reist en bauta.

Man har skoler, kirke og et college i Clifton, som opholdes af norske. Den første norske prest var Emil Fredrikssen, som begyndte sin virksomhed i staten i 1854. Han drog snart til et, snart til et andet norsk settlement, for at prædike og for at besøge og hjælpe sine landsmænd. Gamle Pastor Eitrem har der i mange aar virket i kirkens tjeneste. Den norske lægprædikant Elling Eielson, som i mange aar virkede blandt sine landsmænd, fandt ogsaa disse vidtspredte settlementer i Texas, og strævede meget for at samle og lede folket i Gauges fodspor. Han døde i Chicago efter næsten 45 aars virke i Amerika.

Jeg har fundet de norske i Texas i alle slags forretninger, stolte af sin norske afstamning. De er endnu ikke blit meget berørt af bygdelagsbevægelsen, som Samband er talsmand for, og som er fremmet i de vestlige og nordlige stater. Viguende arbeide dernede iblandt nordmændene, vilde vække interesse for moderlandet. Det vilde faa til følge at norfkerne fik komme sammen, og det vilde gi dem en behagelig afveksling i deres liv i de ensomme og adspredte settlementer. Man kan haabe at folket ogsaa der vilde omfatte arbeidet med lyst og interessere ungdommen for det og derved oprette et nærmere forhold til gamle Norge.

Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.

III.

D. S. Johnson.

Menighedens organisation og den kirkelige udvikling.

Naar amerikanske forfattere skrev om de første norske nybyggere her, saa sa de det var et et „Church-going and pious people.“ Dette er sandt naar vi ser paa kirkens vekt blandt de udbandrede af vore landsmænd her i Amerika, saavel som i denne menighed. Trods at det klæbde mange feil og skrøbeligheder ved disse første rydningsmænd som nu er afslagt, saa maa vi til deres ros sige, at de holdt Guds ord høit og i ære som det staar i salmeverset No. 45, og at de under sine fattige faar lagde grundvolden til den ældste og herligste institution vi nordmænd har her i landet.

Pastor Galvorsten siger i Festskriftet: Emigranterne fra Norge var fra barndommen undervist i den hellige skrift. (2 Tim. 3, 15). Mange af dem havde sin bibel, sin salmebog og sin katekismus kjær og disse kostelige skatte tog de med sig over til dette nye, fremmede land, og med saa mangen fader og med saa mangen moder gif det da saa, at netop de fremmede forholds, som mødte dem her og strabadserne og nøden og jærn af enhver art, lagde alvor ind i deres sind, og vakte hos dem en dybere længsel efter naadens midler, som de havde havt adgang til i kirkehuset derhjemme, og hvad der ikke stod for dem som den mindste længsel efter, var at saa sine børn døbte og underviste i sine fædres tro og lære. De mindedes den høitidsfulde gang til kirken derhjemme de mindedes sangen, prædikenen, altergangen, messen ved alteret osv., og de sølte sig saa usigelig forladte og fattige. Naar da saa den barmhjertige Gud søiede det saa, at der kom en Guds ords tjener til dem, rakte dem haanden til oprettelsen af ordets embede, og

den gamle fædrene gudstjeneste, saa blev det en glædens dag saa stor som saa i livet, og mangen glædestaare stjal sig nedover den surede kind. Den lutherse kirke, som blev da plantet i den nye jordbund, har det nu for længe siden vist sig, var af jennepskornets art, der har skudt frem og vokset til et stort træ med mange grene, hvor jordens træfugle bygger sine reder.

Følge „Evangelisk Lutherisk Kirketidende“ var det Pastor Koren, som første gang prædikede Guds ord her i Spring Grove. Denne første gudstjeneste her blev holdt i huset til Jørgen Timaudsen Quarve i Januar maaned 1854. Det følgende aar, 1855, blev menigheden her stiftet, ogsaa af Pastor Koren, og den fik navnet Norwegian Evangelical Lutheran Congregation of Norwegian Ridge. Mødet for denne organisation af menigheden blev ogsaa holdt i huset til Jørgen Quarve, der som før sagt var det største da i settlementet.

Følge Festskriftet blev Norwegian Ridge menighed optaget i Synoden paa det andet synodemøde efter dens stiftelse, som holdtes i Spring Prairie kirke i Oktober 1855.

Det var et noksaa stort prestekald dette her dengang, idet det strakte sig forbi Root River i nord og nordvest, og forbi Little Iowa i syd og sydvest.

I „Kirketidende“ No. 3 for Januar, 1857, findes følgende skrivelse herfra: „Under et her paa Norwegian Ridge, i den her organiserede evangelisk lutherse menighed afholdt menighedsmøde om eftermiddagen den 19de søndag efter trefoldighed, erklærede de tilstedeværende menighedslemmer, at de er villige til at bidrage til de ved sidste synodemøde valgte delegaters reiseomkostninger. Indsamlingen er begyndt og indsamlet et beløb af mellem 6 a 8 dollars, og jeg formoder, at herfra vil blive indsamlet et beløb af 10 dollars, men indsamlingen er endnu ikke aldeles færdig. Underretning bedes herved tilstillet mig med omgaaende post om til hvem de ind-

samlede bidrag skal indsendes, og disse skulde af mig blive remitterede saasnart indsamlingen er tilendebragt.

Spring Grove, Houston county, Minnesota Territory, 16 Oktober, 1856.

D. W. Olsen, menighedens kassjerer."

Denne D. W. Olsen var fra Murland i Sogndal, Norge, og udbandrede til Amerika i 1844, kom her til Spring Grove i 1855. Han var en af de mest skrivegygtige blandt nybyggerne her og har uden tvil været en af dem som var med at organisere menigheden her i 1855. Han var ogsaa den som skrev det første kaldsbrev, hvilket blev antaget af Pastor J. C. Clausen, der kom her direkte fra Norge høsten 1857.

Den første menighedsprotokol er bortkommet saa dette og det lille som staar i „Kirketidende“ er al den oplysning som kan faaes førend Pastor J. C. Clausen kom.

En søn efter ovennævnte D. W. Olsen ved navn Ole S. Olsen var i længere tid farmer paa Blackhammer, var ogsaa postmester der i omtrent to aar, og blev i 80-aarene valgt som repræsentant til legislaturen for dette distrikt. Nu bor han i byen Spring Grove agtet og æret af alle som kjender ham.

I samme nummer af „Kirketidende“ for 1857 staar — under ledige prestekald blandt de norske i Amerika — Norwegian Ridge, Minnesota og Big Cano, Iowa, saft løn 400 dollars og accidenter som sædvanlig. Prestegaard 60 acres.

I „Kirketidende“ No. 7 for Mai samme aar staar under overskriften: Efterretninger fra Norge:

Fra Pastor Sven Brun er nu indløben efterretning, som svar paa de til Norge affendte kald, og er den, Gud være lovet, bedre end jeg i den sidste tid har været at haabe. Tvende kandidater havde bestemt meldt sig, nemlig kandidat Lange (broder af den Lange som søgte Bluemounds), samt kandidat

Kaurin, en søn af Professor Kaurin. Begge har et særdeles godt vidnesbyrd. For hvilke kald de har bestemt sig ved jeg ikke sikkert endnu; dog formoder jeg at Lange gaar til Big Cano and Norwegian Ridge og Kaurin til menighederne i Willmore county. Desuden er der endnu 3 mænd som tænker paa os her i Amerika og maaske ogsaa kan ventes hertil til sommeren, nemlig en kandidat Clausen hvem jeg var lidt bekendt med fra Norge, da han var lærer i Skien medens jeg var i Gjerpen; personkapellan i Stavanger Hviding, samt kandidat i theologien Gill, fortiden lærer paa Levanger. Saaledes ser det nu, Gud være lovet, ud til, at Herren iaar vil sende flere arbejdere i sin vingård her og det synes ogsaa meget mere nødvendig nu, som emigrationen fra Norge vil blive stor, de gamle settlementer manglede forstørrede og nye settlementer dannede, saa bort arbejde i alle maader vil fremmes. Herren være derfor storligen takket for sin naade, og han føre disse vore nye medarbejdere, som de andre af vore landsmænd her, lykkelig over til os. M. C. Breus.

I samme aars „Kirketidende“ for September staar et regnskab over de menigheder som har bidraget til reiseudgifterne for delegaterne som før nævnt, og har da Norwegian Ridge menighed af sin kassjerer D. W. Olsen sendt ind 12 dollars som var indsamlet her.

Som ovenfor nævnt havde menigheden her udstedt kaldsbrev for at faa saft prest, og istedetfor som Sven Brun skriver, at han formodede det blev kandidat Lange, skrev Pastor Clausen at han modtog kaldet og kom, som før sagt, høsten 1857. De første aar efter sin ankomst her bodde han lidt vestenfor byen. Senere flyttede han ind i et tømmerhus 18 og 26 fod stort, som menigheden havde bygget paa det saakaldte preste-land, straks nedenfor der presteboligen nu staar.

Fredrik Christian Clausen var født i Trondhjem den 22de Februar (Washingtons fødselsdag) 1810. Kandidat fra Kristiania universitet i 1845, og derefter lærer i Skien indtil han udbandrede hid.

Man havde da menigheden her faat fast prest, men ingen kirke hvor de kunde samles om Guds ord. Gudstjenesterne holdtes i skolehuset, og menighedsmøder dels hos brødrene Levor og Sorgen Quarve og dels hos Ole Stenerodden. Men i de første nybyggeraar hvor ingen skolehus endda var opført, holdtes gudstjenesterne i de smaa tømmerhytter som nybyggerne havde opført, og dels ude under store træer, af disse omvankende missionsprester, som først kom over til Amerika fra Norge. Det fortælles at C. L. Clausen holdt gudstjeneste under en stor ek paa Peder Bergeruds farm, hvor 18 børn blev døbt paa en dag, og hvoraf nogle var store nok til at gaa bort til døbefadet selv.

For dem som muligens ikke har læst eller tænkt større over kirkens forhistorie her i landet, kunde det kanske tjene til oplysning, at det har været to prester her med navnet Clausen. Den Claus Lauritsen Clausen som holdt ovennævnte gudstjeneste hvor 18 børn blev døbt var dansk af fødsel og kom til Amerika i 1843 og var saaledes den første ordinerede prest her. Det hedder i hans biografi at han kom i sin tidlige ungdom til vækkelse og optraadte i mindre kredse som opbyggelsestaler og kom som saadan til Drammen, Norge i 1841, hvor han under paavirkning af købmand T. D. Bakke blev opfordret til at reise hid og virke her som skolelærer. Efter ankomsten til de norske settementer i Wisconsin blev han ordineret af en tysk prest og modtog kald i Muskego, Forkville, Racine county, Wis., men foretog ogsaa udstrakte reiser som missionsprest.

Saa dette da til oplysning til at forebygge mulige misforstaaelser.

Følge Festskriftet blev F. C. Clausen her optaget i Synoden ved synodemødet paa Coon Prairie i 1859.

Trangen til at faa sig en kirke her havde allerede fra de første nybyggerdage gjort sig gjældende hos denne lille koloni; men de var fattige og formaadde ikke saa snart at faa denne trang tilfredsstillet. I 1858 begyndte forhandlinger herom paa menighedsmøderne, og i 1860 paabegyndtes bygningen af den første kirke. Hans Nilsen Myhra paatog sig opførelsen af denne kirke, og gjorde det meste af arbeidet selv. Han forsynede ogsaa kirken, paa det nærmeste, med inventarium, som han kjøbte for egne penge, men fik sig senere betalt af menigheden for baade arbeidet og de udlagte penge.

I 1861 opløstes foreningen med Big Canoe, saa Pastor Clausen fik da Norwegian Ridge og tilstødende menigheder i Wilmington og Blackhammer.

I „Kirketidende“ for 15de December, 1868, berettes følgende: Den 5te November d. a. indviedes kirken i Spring Grove. I kirkens indvielse deltog de samme prester som havde været tilstede ved kirkeindvielsen i Wilmington. Pastor S. M. Stub holdt ogsaa her intimationstalen over Ap. gj. 7, 13—14, og Pastor Koren indvielsestalen over Josva 24, 21—24. Søndgang og slutningsbønnen holdtes af stedets prest, samt Pastor Tobias Larsen.

En stor skare havde samlet sig ved begge kirkeindvielser som baade var høitidelige og glædelige, og som vist mangen en af de tilstedeværende med taknemmelighed vil erindre.

Kirken i Spring Grove er af sten, 60 fod lang og 35 fod bred foruden sakristiet og taarnet, der begge er af træ og af hvilke det sidste har en kirkeklokket paa 707 pund. I aaret 1860 begyndte man opførelsen af kirken, men efterat murarbeidet var færdigt og kirken bragt under tag, stod den der i denne tilstand i flere aar, indtil man i aaret 1867 gjorde an-

stalter til dens indredning. Først i begyndelsen af November var den fuldt færdig. Det indvendige af kirken er særdeles smagfuldt dekoreret og gjør dets møster ære. Kirken antages at koste mellem 7 a 8,000 dollars. Gud bevare menigheden og lade sit sandheds ord altid forkyndes purt og rent i dets kirker, til sjælernes frelse og salighed.

F. C. Clausen.

Spring Grove eller Norwegian Ridge menighed havde da, i 1868, 140 familier og Wilmington og Blackhammer 30 familier tilsammen.

Efter 13 aars virksomhed i dette kald døde Pastor Clausen i 1870 dybt jænnet af menighederne her. Hans hustru og børn flyttede et aars tid efter hans død til Iowa. Børnene, en søn og en datter, reiste nogle aar efter til Norge paa et besøg og paa tilbageveien hid igjen døde pigen.

Pastor Clausen omtales som en stille, beskedent mand, men som ikke desto mindre udførte sin gerning med trofast og dygtighed i Herrens tjeneste, under de tarvelige forhold og jmaae fordringer som da maatte gjøres til livet.

Efter Pastor Clausens død blev disse menigheder midlertidig betjent af S. N. Stub, L. Larsen og andre. Disse prester hjalp ogsaa menighederne her med at kalde prest igjen og efter de forgjæves havde kaldt paa prest baade i Norge og her modtog St. S. Reque kaldet i 1871.

Pastor Erik Sjurien Reque, var født paa Bøfs den 27de November 1836. I en alder af 8 aar udbandrede han sammen med sine forældre og søskende til Amerika, hvor hans forældre først bosatte sig i Columbia county, Wisconsin, hvorfra de 3 aar senere flyttede til Dane county, Wis. St. S. Reque studerede først i 3 aar ved høiskolen i Madison og et aar ved statsuniversitetet, hvorefter han reiste til St. Louis

og studerede ved det lutheriske theologiske seminar, og blev i 1865 ordineret til prest. Han fik kald fra Roche a Cree, Lemonweir og Newport menigheder i Wisconsin, som han modtog og virkede der i 6½ aar, medens han ogsaa i den tid foretog en missionsreise gennem Texas, hvor han prædikede for vore landsmænd paa flere steder og organiserede menigheder.

Som sagt, Pastor Reque flyttede hid i 1871 og virkede her til sin død som indtraf den 20de August 1910.

Søndag den 6te Juni 1875 havde Pastor Reque bestemt konfirmation i Spring Grove kirke, og var det i den anledning samlet megt folk, saa kirken blev fyldt til sidste plads. For at skaffe fiddende plads til saa mange som mulig var det lagt planke for ekstra sæder oppe paa galleriet. Forsamlingen sad og ventede paa at presten skulde komme og begynde gudstjenesten, da en planke deroppe brast. Det gav et saa skarpt smæld, at det hørtes over hele kirken. I det samme skreg en nede i kirkestolene at kirken ramler ned, og dette skræmte hele forsamlingen, saa de i største hast strømmede mod udgangsdørene for at komme ud og en hel panik paafulgte. Mange kom ud gennem dørene, men mange faldt og blev liggende i døraabningen og blev næsten kvalt af dem som strømmede efter. Endel slog fund vinduerne og kom sig ud derigjennem, men fik mange stygge flænger paa arme og hænder af det skarpe glas. Dog mistede ingen livet ved denne panik, men flere blev haardt saaret, saa de blev liggende under lægebehandling i længere tid.

Den egentlige årsag til at der blev panik var at den ene sidevægs mur havde givet efter for trykket, saa der var sat spænder mod den og paa grund af denne fejl følte man sig ikke rigtig tryk i kirken. Dog var det bare en skræmsel thi da

presten kom og fik forklaret at det ingen fare var, gif folk ind igjen og konfirmationsforretningen blev fuldført.

Det fortælles om en kvinde som kom sig ud af kirken under paniken og da hun kom et lidet stykke fra kirken kastet hun sig ned paa marken og saa op mod taarnet. Hun fik da se en fky som svævet oppe i luften forbi taarnet og skreg de: „Nu falder taarnet.“ Men kirken stod fremdeles og blev brugt for gudstjenesterne i to aar efter indtil den nye toges i brug.

Det fortælles ogsaa om et par unge mænd, der hadde faat saadanne svære blesurer paa armene ved at bane sig vei gennem vinduet, at de kjørte til Caledonia for at søge lægehjælp; men kommen did smurte de sig saa rigelig indvendig af den medicin som har kunnet kurere alle slags sygdomme, at de glemte at søge nogen læge og kom hjem igjen fuldstændig helbredet.

Smidlertid øgedes menigheden, idet emigranter strømnet ind hvert aar, og børnene af de første indvandrere var naaet op til konfirmationsalderen og derover, saa det viste sig at kirken blev forliden, og da man ogsaa hadde en frygt for at den muligens kunde falde sammen, begyndte man allerede i 1875 at tale om opførelsen af en større kirke. En komite af sagkyndige mænd blev valgt til at undersøge leren der kirken nu staar og den blev fundet saa god, at man kunde lave den bedste mursten af den, som da kirken blev opført af. Tegningen til den nye kirke udførtes af arkitekt N. Andersen fra Zanesville, der ogsaa paatog sig det hele arbejde i kontrakt for 14,425 dollars. Med arkitektens honorar og anskaffelse af lamper, varmeapparat og gulvteppe, kom den paa omtrent 16,000 dollars.

Denne kirke var 90 fod lang, og desuden stod taarnsfoden $9\frac{1}{2}$ fod frem. Hovedstilet var 46 to trediedels fod bredt. Kirken var bygget iform af et kors hvis arme begyndte 16

fod fra den østlige ende. Korstibets hele længde var 66 to trediedels fod og dets bredde 40 to trediedels fod. Over de tre ender af kirkens kors var bygget gallerier forbundne med gange, saa der var gallerier rundt, undtagen ved alteret. Paa begge sider af alteret var afsdelt rum til sakristier. Kirkens taarn var 145 fod høit og forsynet med den klokke som var taget fra den gamle kirke. Den hadde en vakker, malmsuld klang, som kunde høres langt ud over jetilementet. Denne kirke hadde stiddeplads for 950 personer.

I begyndelsen af sommeren 1876 vaabegyndtes opførelsen af denne kirke, og blev den indviet den 11te Juli 1877.

Paa indvielsesdagen samledes man først til affed i den gamle kirke og salmen „nu takker alle Gud“ blev sunget, hvorpaa Pastor St. S. Reque med anvendelsen af Ps. 147, 1—7 takkede Gud for al velsignelse menigheden der hadde modtaget og nedbad Guds velsignelse saavel over menighedens udgang af den gamle som indgang i den nye kirke. Derpaa begav man sig til denne, og presten aabnede døren i den treenige Guds navn. Snart var det store rum overfyldt ikke blot af menighedens medlemmer, men af talrige gæster fra endog njerntliggende nabomenigheder. Indgangsbønnen læstes af Pastor K. Magnelsen. Den indledende tale holdtes af Pastor T. N. Torgersen over 1 Mos. 12, 7—8. Han sammenlignede Abrahams vandringer med vore herbærende landsmænds; og ligesom Gud aabenbarede sig for Abraham og Abraham byggede Herren altere og paakaldte hans navn, saaledes har ogsaa Herren her aabenbaret sig for denne menighed i naademiblerne og den har bygget Herren alter for at paakalde hans navn. Menigheden formanedes til taknemmelighed mod Gud, fordi han har ladet dens kirkearbeide lykkes, men endda mere fordi han hadde forundt den at tage hans ord og sakramente med fra den gamle til den nye kirke.

De sædvanlige skriftsteder læstes derpaa af præsterne St. S. Reque, S. A. Stub, N. Brandt, L. Larsen og L. Larsen.

Indvielsestalen holdtes af Pastor W. Koren over Malakias 1, 6. En søn skal ære faderen og en tjener sin herre. Derfom jeg da er Fader, hvor er min ære, og er jeg Herre, hvor er frygten for mig? siger den Herre Zebaoth.

Dette er i forthed de skriftsteder som det blev talt over ved indvielsen. Efter indvielsen var holdt samlede denne talrige ffare til et fælles middagsmaaltid i en skovlund, hvorefter taler holdtes af Prof. Larsen og præsterne St. S. Reque, Stub, Brandt og L. Larsen, medens der imellem blev sunget og spillet. Tilfaldt sang forsamlingen salmen: „O tænk, naar engang samles skal“ og saa stiftes man taknemmelig mod Gud for denne herlige festdag som ogsaa var begunstiget af det aller skjønne veir.

Denne vakre og rummelige kirke blev et rov for Luerne den 3die April 1893. Nordvest fra kirken, der „Spring Grove Herold“ nu trykkes, var opført en stor bygning, hvis underste etage tjente som oplagssted for alle slags farmmaskineri. Anden etage var indrettet til operahus. Ratten til nævnte dato opkom det paa en mytlig maade ildløs i denne bygning, og da det var en sterk vind fra nordvest den nat, og taget paa denne bygning var tækket med tjærepapir fløt disse brændende papirstimler mod kirketaget og antændte skingelen, saa denne kostbare kirke blev paa nogle timer forvandlet til en ruinhob. Menigheden blev da sammenkaldt til møder og beslutning taget til at bygge den op igjen, saa den om høsten stod fuldt færdig og blev indviet den 7de December 1893 ogsaa af Pastor W. Koren.

Denne kirke blev opført paa den samme grundmur saa størrelsen er den samme som af den nedbrændte med den undtagelse, at taarnet er lavere. Den har ogsaa det samme rummelige basement, der er indrettet til et bekvemt lokale for kon-

firmationsundervisning og andre sammenkomster som angaar det kirkelige. Dog rummer denne kirke ikke saa mange tilhørere som den nedbrændte, da den mangler de to jibegallerier; men de kan indsettes om saa ønskes. Med elektrisk lys og den sidste deforation koster nu kirken omtrent 22,000 dollars.

Det første synodemøde som blev holdt her i Spring Grove var i 1869, og aaret efter havde Synoden 63 præster, 250 menigheder, med et sjæleantal af 50,000. Nu har den norske Synode (trods den sørgelige splittelse i 80-aarene) 410 præster, 1048 menigheder, med 132,596 sjæle.

I 1881 holdt Synoden et fælles møde her i Spring Grove, og da var det denne naadevalgstid for første gang kom op for offentlig diskussion. Menighederne i dette kald undgik splittelse formedelt Pastor Reques fløgtige optræden, men striden var nok saa bitter her en tid, saa det var med menighederne her som med Agrippa da han hadde hørt Paulus tale, at det fattedes faare lidet paa at de skulde blevet sønderrevet. Pastor St. S. Reque var hvad man dengang kaldte en ivrig misjourianer og sammenkaldte et fælles menigheds-møde for hele kaldet, som varede i to dage; men de fatter, som han ønskede menighederne her skulde antage, førte ikke til andet end blot diskussion. Fra den tid fik man ikke mere Pastor Reque til at diskutere naadevalgstriden offentlig her i menighederne. Han saa og hørte hvorledes stemningen var og hvilken overveiende stor majoritet det var imod ham, og fandt det derfor klogest ikke at nævne denne sag mere. Lidt efter lidt kjølnedes det af, saa normale tilstande kom igjen mellem presten og menigheds-folket.

Næst Guds hjælp har vi saaledes Pastor Reques diplomatiske fløgt at takke for, at disse menigheder ikke blev oprevet i to partier.

I 1876 blev Meiar Larsen fra Ned Wing kaldt til hjælpe-

prest. Han modtog kaldet og virkede her til sin død den 27de Oktober 1878.

Vaaren 1878 bad Pastor Reque menighederne om en 3 maaneders ferie, da han ønskede at gjøre en tur til Norge. Denne begjæring blev indvilget og han besøgte da sit fødested Bofs og andre steder i Norge den sommer.

I 1880 blev Effild Jensen kaldt hid som hjælpeprest, og virkede som saadan indtil kaldets deling i 1895. Da blev han sogneprest i Blachhammer og Ricefords menigheder.

I 1903 blev Hans Jensen Wein kaldt her til Spring Grove, først som hjælpeprest for Pastor Reque, men efter kaldet atter var delt blev han sogneprest for Wilmington, Caledonia og Jefferson, hvor han fremdeles virker. Han bor nu i Caledonia, Minn.

Vaaren 1895 blev det paa et menighedsmøde besluttet at jaelge den del af prestelandet som laa syd for kirken. Efter denne beslutning var fattet blev det udlagt til bytomter og solgt ved auktion, og er nu det fineste residentsstrøg i vor lille by. I 1906 blev resten af prestelandet solgt ved auktion saanær som 3 acres hvorpaa husene til presteboligen staar. Dette skal for fremtiden vedligeholdes som prestegaard.

Efter pastor St. S. Reques død blev menigheden her betjent af nabopresterne indtil Pastor Alfred D. Johnson modtog kald herfra og holdt sin første prædiken her den 4de Decem-ber 1910.

Det er et ordsprog som siger at naar det regner paa presten saa drypper det paa flokkeren. Jeg har her nævnt de prester som har virket i disse menigheder, men ingen kirkefanger er nævnt. Dog er det saare lidet at berette om kirkefangerne her med undtagelse af en som jeg har kjendt siden jeg kom hertil Spring Grove i 1880.

Af menighedens protokol sees at kirkefangerne er valgt

blandt farmere her paa et aar ad gangen og til andre tider har de ingen havt. En som hed N. S. Hansen der bodde paa Blachhammer fungerede som kirkefanger her i nogle aar; men flyttede herfra. Det fortælles, at han var noget uestedig og gif fra den ene religionssekt til den anden og man spaaede han kom til at havne i mormonerens leir.

Den kirkefanger og skolelærer som bør nævnes i forbindelse med det kirkelige her heder Nias Edward Glasjø og er født 19de Februar 1845 paa gaarden Lø i Sparbo. I 1850 kjøbte hans far gaarden Glasjø i Veitstaden ved nordre ende af Trondhjemssjorden, saa deraf navnet Glasjø. I 1860 blev han konfirmeret og to aar senere optoges han ved Klæbo skolelærerseminar, hvorfra han i 1864 blev dimitteret med hovedkarakter „meget duelig.“ Han søgte straks to lærerposter og blev indstillet til begge; men indstillingen fra Kolvereid naadde stiftsdirektionen først. Denne lærerpost indehadde han i 4 aar og blev saa forflyttet til Veitstaden, hvor han virkede i 5 aar. I 1871 blev han gift, og to aar senere udvandret han til Amerika og kom til Highland Prairie, hvor han virkede som skolelærer i 3 aar. I 1876 blev han kaldt her til Spring Grove som baade skolelærer og kirkefanger, hvilket kald han modtog og han har nu virket her med sjelden troskab og dygtighed i 39 aar. Han har i alle disse aar troligen røgtet de lam som var ham betroet og indprentet dem de kristelige grundsandheder efter den lutheriske lære, og punktligt mødt frem til kirken hver gang det er gudstjeneste, først fem lærer ved søndagsskolen en time før gudstjenesten begynder, og siden at lede sangen i kirken. Kirkefanger Glasjø var i længere tid sanginstruktør og ledede sangforet i kirken ved forskjellige festlige anledninger og har saaledes hidraget meget til den hygge som man ved vakker sang kan opbygges med. En søn af kirkefanger

Glassø er nu professor ved St. Olaf College i Northfield, Minn.

Jørend jeg afslutter dette afsnit om det kirkelige maa jeg endnu tilføje lidt om Pastor Reques virksomhed her. St. O. Reque var 35 aar gammel da han modtog dette kald som prest, og en type paa en egte bøsling. Han var omtrent middels høj, men før og velvokset, samt begavet med svære legemskræfter. Nu var det her som paa andre steder i de norske settlementer paa den tid at brændevinshandelen var meget florerende. Brændevinet var billigt, og hvem som helst kunde drive saloon naar han betalte den lovlige licenfe, som i den tid var meget lav. Følgen af denne brændevinshandel blev drukkenskab af og til og enkelte gange lidt slagemaal, fortæller man. Allerede i begyndelsen af 80-aarene sees af menighedens protokol, at drikkespørgsmaalet var drøftet paa menighedsmøderne og det blev alvorlig advaret mod misbrugen af berusende drikke. Da saa Reque kom tog han straks fat paa denne sag med al den iver, kraft og overbevisning som han besad. Han var ogsaa meget imod dans, som i den tid holdtes i private hjem ude i settlementet, eller paa de saakaldte platformer om sommeren ude i skogen, og paa de fleste af disse dansemøder var brændevinet drivhjælen til at kunne sætte liv, mod og kraft i forsamlingen. Alt dette fandt presten ujsommeligt og uforenligt med sand kristendom og ivrede derfor ved alle anledninger, baade privat og offentlig, for at faa saloonerne ud af Spring Grove. Resultatet af hans agitation mod saloonforretningen ledet til, at ved det almindelige valg høsten 1873 blev valg af berusende drikke givet dødsstraf ved 167 stemmer mod og 16 for saloon.

I 80-aarene forsøgte et par blindgriser her at gjøde sig iaa de kunde blive runde og fede; men efter nogle ugers virksomhed fandt man ud at de rodede saa uregelmæssigt, at man

maatte jende hud til Caledonia efter to mand som kom og ordret dem til at slutte. Senere har man forsøgt at faa ind lovlig saloon, men de saloonvenlige led et saa knusende nederlag ved afstemningen derover, at de forsøger vist ikke mere at faa saloon i Spring Grove.

Pastor Reque havde heller ikke faa liden kamp med et par gjendøbere som trængte sig ind i hans kald for at gjøre proselyter; men med sin mod, iver og energi til at værne om sine sognebørn med overbevisende grunde drev han dem til at give tabt og opsoge andre fester.

(Fortætttes.)

Optegnelser.

S. G. Vertilrud.

De somre vi var i Crookston fik vi mad, vask og rum hos vore slægtninger Mrs. King, Tidemand Sorlie og hans kone Marit. Vi havde det som hjemme hos dem og trivedes godt. Vi var mange Gædøler der som oftest, nemlig Harald Sorlie, Oline Sorlie, B. O. Lee, og flere. De fleste af os var opvokset tilsammen saa vi var der ligesom en familie. Mrs. King var ligesom vor formynder naar jeg var hos hende og det indtraf at vi var ulydige. Hadde det ikke været for hendes hjælp havde jeg ikke faaet arbejde paa sagmøllen der, naar jeg først begyndte. Jeg erindrer engang en vaar jeg kom derned og havde begyndt at arbejde paa møllen. Mrs. King vilde jeg skulde kjøbe mig nye klær og hun vilde kautionere for mig. Jeg vilde ikke kjøbe klær før jeg havde tjent penger til at betale dem med, da jeg ikke netop trængte andre klær end de jeg havde i arbeidet. Hun paastod jeg skulde kjøbe dem og vise mig klædt som folk om jeg gif ud. Jeg maatte vist have opfattet dette som indblanding i mine afærer, thi jeg fortættede trodsigt

med at negte og kjøbte ikke nogen klær før jeg selv betalte dem kontant.

Hun hadde ogsaa meget omsorg for at vi skulde gaa til kirken om søndagene. Vi gif did ogsaa flere gange, men engang satte vi op. Det var flere af os som skulde ha gaat og nu erindrer jeg ikke hvem de alle var men Harald Sorlie var med. Naar vi ingen fred fik hjemme lavede vi os til at gaa — som hun antog, til kirken — men istedet gif vi udenom byen og sad der til vi antog kirkefolket skulde gaa hjem.

Om vaaren pleide fisken at komme saa tyk opunder dammen at vi kunde øse den op med hov (dip-net). Vi tog omtrent al den fisk vi kunde bruge den tid fisken gif. Engang var jeg med naar de fik en stor sturgeon, en som veiede 85 pund. En af gutterne stod ude paa en planke over fossen og styrede hoven. Engang han drog den op var det en af disse store fiske i den. Gutten var bange, fisken skulde sprænge garnet istrykker og komme ifra ham. Kastede sig saa ned tværs over planken og tog med begge hænder bagenfor gjællerne paa fisken. Fisken begyndte at sprælle og rykke saa gutten tomme for tomme blev rykket af planken. Dette saa jeg og sprang ud til ham. Planken var bare saa en tre fire fod, eller slikt, ifra landet. Fik tak med den ene haand i guttens ene skohæl, og til at dra ham oppaa planken igjen, men fisken rykkede saa voldsomt at vi begge holdt paa at gaa udi fossen. Flere gutter kom til og fik tag i mig. De til at dra i os og vi holdt ogsaa tag. Vi drog gutten og fisken nedaf planken, ned i vandet og saa bar det opover elvereinen med gutten og fisken dragendes efter marken. Vi var alle glade over at vi fik den store fisk og det var ingen sut over sving medfart for at saa tak i den. Tidemand Sorlie tog en slikt fisk til der engang med hov. Disse fiske var omtrent en fem fod lange.

En ved navn Knut Sjaasheim bodde i et hus tværs over

gaden ifra der vi bodde. Denne Knut var en god felespiller og vi hørte flere gange paa hans vakre spil. Den første gang jeg særlig lagde mærke til, hans spil var naar han en dag sa han kunde spille saa vi skulde græde. Dette trodde jeg neppe han kunde gjøre og udtalte mine tvil derom. Knut syntes at la det fare dermed og begyndte at fortælle om en gut og en jente hjemme i gamlelandet. Fortællingen var meget sørgelig og vi var meget rørte naar han sluttede. Lidt efterpaa tog han sin violin og jo mere han spillede jo forunderligere blev spillet. Jeg ligesom kjendte spillet igjen. Det var saa sørgelig rørende at vi sad virkelig med taarer i øinene. Med et kjendte jeg igjen fortællingen, han netop hadde fortalt. Han fortalte den da med toner istedetfor ord. Det var kun med de største anstrengelser jeg holdt mig ifra at græde.

* * *

Det meste af en vinter ogsaa var jeg i Crookston. Dengang var jeg med mit søskendebarn Tideman Sorlie og la is ind i hans ishus. Slikt arbejde hadde jeg aldrig været med paa. Jeg hadde ikke for vane at bruge handsker naar jeg arbeidede og begyndte med at haandtere istængerne foruden handsker. De var frosne, saa at naar jeg tog i dem med mine varme og bare hænder frøs huden fast, og saaledes sled jeg af meget af den. Næste morgen hadde jeg frygtelig saare hænder og de var meget stive. Dette syntes jeg var saa heftedumt gjort, at jeg for skams skyld ikke vilde slutte arbeidet, endstjøndt det var af det smerteligste jeg har været udsat for. Det holdt paa at sætte sig ondt i saarene og tildels værkede de.

Sorlie paatog sig at lægge op is for flere forretninger ude i byen og deriblandt oplagshusene for øl ogsaa. Jeg erindrer, vi var der hvor de hadde „Gamm's Beer“ og fik drikke saameget som vi vilde. Dette syntes grepa gjestfrit, hvilket det ogsaa var, men det var dem i flokken som drak noget mere end

de burde. Engang gif arbeidet saa lystigt at det begyndte at bli fare for lemmerne naar de store isklumper blev sendte ned til os, som pakkede dem tilfammen. Naar vi var hvor „Minneapolis Beer“ blev opbevaret fik vi ingen, og jeg erindrer, gutterne gjorde op med hverandre at de aldrig skulde drikke „Minneapolis Beer“ om det var anden at faa. Forunderlig nok, saa forekommer dette mig endnu hver gang jeg ser „Beer,“ thi jeg syntes ogsaa vi burde ha faat et glas naar vi var der hos dem.

Endel af en sommer var jeg med og gravede grøfter for vandledningerne udover byen. Det var dengang det nye vand- og lysværk blev taget i brug. Dette var ikke videre behageligt arbejde, da man som oftest blev saa sølet. Sæller ikke var det svært længe jeg stod i grøfterne, men fik være med og sætte op maskineriet det meste af tiden. Dette var arbejde man trængte at være forsigtig med fordi en aldrig saa liden misforstaaelse, eller feilgreb kunde lede til, at det var farligt for baade liv og lemmer. Naar vi jatte ind de store turbiner gif det ikke fort. Det blev at ta dem tomme for tomme som de figer, og en tomme da var ofte meget langt. Det var dele af disse turbiner, der veiede flere „tons“ og endel af dem maatte sænkes ned i dertil tillavede huller. Jeg syntes bra om dette arbejde og fik ogsaa være med der indtil de bare trængte etpar mand med sig og da var det nogle gamle arbejdere som fik forretten.

* * *

Vare en gang hidtil har jeg været udsat for røvere. Det er lige tilbage omtrent til aaret 1896, eller saa. Jeg skulde en tur ned til Fergus Falls, Minn. Toget did gif bare om natten. I Barnesville, Minn. skiftedes togpersonalet og toget stod stille der omtrent en times tid. Naar vi havde været der en god stund lagde jeg mærke til en mand, som sad overfor mig

i et andet sæde. Han drev med nogen ifrivning og syntes at se ligesom saa liteforsig ud. Han havde nogle pengesedler i haanden som han ligesom sad ipekulerende over. Han forsøgte at lægge dem ind i sit brev, men tog dem ud igjen, kom bort til mig og spurgte om jeg ikke kunde veksle til ham en tyve dollar seddel istedet for fire fem dollar sedler, som han holdt i haanden. Han fortalte han skulde jende disse penger til sine folk, men at brevet blev for tungt om han lagde ind alle disse sedler, og at han absolut maatte ha brevet ind paa dette træen. Manden talte meget daarligt engelsk, var ogsaa meget tunghørt, og sjelden syntes at høre hvad jeg talte til ham. Jeg fortalte ham jeg ikke hadde tyve dollars. Han vilde endelig jeg skulde se efter. Fordi jeg ikke vidste sikkert om han hørte eller forstod mig saa skulde jeg sene ham, jeg ikke hadde pengene, og tog op min pengebog, hvori jeg hadde en fem dollar seddel. Denne snappede han til sig fort sigende: „Der er det en tyve dollar.“ Han tog seddelen til sig men saa da det ikke var mere end fem dollar og gav mig seddelen tilbage. Jeg sad og saa paa ham hele tiden. Naar jeg fik seddelen tilbage staf jeg den i lommen og med det samme begyndte toget at gaa. Manden skyndte sig afsted, sigende han maatte ud med sit brev. Jeg syntes dette foregik noget tumlet og rart, og tog saa for sikkerheds skyld op seddelen, foldede den ud og det var — bare en dollar seddel, jeg hadde faat tilbage. Manden var da i døren og luffede den netop efter sig. Jeg sprat op som brændt, og efter ham. Da jeg kom ud fik jeg se ham paa nederste trappetrin paa vognen. Greb saa efter ham netop som han hoppede af toget. Det var ikke mange tommer jeg var efter ham og har ofte angret paa jeg ikke naadde at faa tag i hans krave. Jeg var da saa sint at jeg nære paa hadde hoppet ned efter ham. Er dog glad fordi jeg ikke gjorde det. For alt jeg ved, var det kanske med i bereg-

ningen, jeg saa skulde gjort. Naar jeg kom ind i vognen igjen spurgte nogle karer mig om han fik noget ifra mig. Der-til svarede jeg nei. De var ogsaa fremmede for mig og da mistroedde jeg hele reisesølget. Vi hadde ikke reist, langt før en velklædt mand begyndte at spørge mig ud om dette og hint, og jeg gav ham undvigende svar som oftest. Naar han spurgte om hvor langt jeg skulde reise, svarede jeg, til St. Paul. Jeg flyttede saa plads i vognen og blev ikke uleilighet derefter.

Det var meningen jeg den kveld bare skulde reise til Rothsay, Minn., og der besøge vore slægtninger Nordrum's. Ankommen til stationen ved Rothsay, gif jeg af toget. Naar jeg kom af vognen fik jeg se to mænd komme fort opefter trænet, omtrent en vognlængde bagenfor mig. Jeg skyndede paa indtil jeg kom til lyset ved stationen. Gif saa ind i venteværelset og sad der en stund. Spurgte stationsmesteren om der var noget hotel i nærheden og fik vide det var et ikke langt derfra. Gjorde en tur ud men fandt ikke nogensteds hvor jeg var sikker paa det kunde være hotel og gif saa tilbage til stationen. Da jeg hadde siddet paa stationen en stund igjen blev jeg meget træt, og gif da ud for at gaa ind etsteds, som jeg første gang var næsten sikker paa maatte være hotellet. Jeg hadde ikke kommet langt ifra stationen før jeg opdagede nogle skygger borte ved en elevatorbro, og hørte ogsaa nogen hvissing. Skyggerne kom nærmere imod mig. Jeg begyndte da at gaa fort og fik saa høre de kom springende efter. Snart var jeg ved døren der hvor jeg trodde det var hotel og fandt døren ikke var laaset. End gif jeg saa fort jeg kunde og det var ikke for tidligt. To karer var lige i hælene paa mig. Der stod jeg igjen, saa harm at det kogte i mig. Første tanke var at rive døren op igjen og ud til dem, men snart fattede jeg mig. Gif saa i en fyrstikke for at se hvor jeg var. Jeg stod i en gang, tætved en dør. Denne dør aabnede jeg og kom

da ind i venteværelset, satte mig da i en stol og sovned ind til nogen kom ind om morgenen. Jeg gjorde adskillig støj naar jeg kom ind saa fort om natten, men ingen hadde hørt mig. Derpaa gif jeg til Nordrum og de blev forundret da jeg fortalte om mit eventyr.

Da jeg kjøbte billet i Crookston hadde jeg tyve dolars jeg fik vekslet. Antagelig hadde disse karer staaet der og jet dette. Enten fulgte de bare for at saa fat i disse penger, eller maaske skulde de den samme vei. Før dette hændte var jeg ofte forundret paa at fremmede folk svarede saa uhøfligt naar man talte til dem.

* * *

Engang var jeg i Fargo, N. Dakota hvor jeg mente at træffe nogle slægtninger, men da jeg kom did fik jeg spurgt, de hadde flyttet derfra nogle uger forud. Medens jeg saa der ventende paa at komme paa hjemveien fandt jeg paa dette og hint for at fordrive tiden saa den blev mindre langsom. Udpaa eftermiddagen begyndte en af disse dampmaskiner at gaa, som kaldes mest for „Merry-go-round.“ Gif derbort og begyndte at kjøre rundt. Meget ungdom stod rundt og de fleste sæder var ibrug. Slik sad jeg flere omgange. Udfra svingen fik jeg se en liden bleg jentunge, der stod og betragtede os med længselsfulde blikke. En liden, endda blegere gut stod ved hendes side. Naar svingen engang standsede blev jeg siddende ret over ifra dem og spurgte om hun vilde svinge. Hun sagde det vilde hun nok gjerne, men om jeg ligesaa godt vilde tage hendes bror vilde hun det hellere. Hun fortalte da han var sygelig, hadde været daarlig længe. Vilde saa gjerne saa svinge, men de hadde ingen penger og det var mangt andet ogsaa som hun fortalte om ham, og bare om ham. Vi hjalp gutten op og han var saa glad, det ordentlig lyfte udav hans øine. Jentungen stod igjen nede paa marken saa tilfreds, og

ligejom stundede os afsted. Der fik jeg se en stor selvopofrelse jeg aldrig før havde seet af børn. Naar jeg trodde svingen snart skulde sættes igang igjen bad jeg hende komme op ogsaa. Hun vægrede sig først, trodde det blev for kostbart og at det var nok naar jeg tog hendes bror. Jeg fortalte hende jeg havde lommen fuld af billetter og at de vilde lade os svinge saa længe vi ønskede. Hun kom da op og der sad vi kjørende runde efter runde og pratete sammen. Tiden gik fort. Den som tog vore billetter gik forbi os flere gange og blinkede til mig bare, og jeg betalte vel kanske omtrent for det halve af tiden. Tilslut blev vi alle trætte av svingningen og gik saa bort til hvor de solgte sukfertøi og andet smaatteri. Kjøbte noget af det for dem, og derpaa skiltes vi.

Senere udpaa aftenen, medens jeg gik ude i byen, fik jeg høre nogen bagenfor mig sige: „Der er han.“ Ved at se mig tilbage fik jeg se mine venner ifra svingen. De hadde en middelaaldrende kvinde med sig, antagelig deres mor. Nogle skridt til, saa svingede jeg forbi et hjørne og saa dem ikke mere.

Paa denne samme tur kom jeg til at stige af toget i Chief River Falls, Minn. Jeg hadde hørt, der bodde en kone etsteds i byen, som hadde påsøgt mig medens jeg var liden. Sik tilslut udspurgt hvor hun bodde og gik did. Hun var da temmelig gammel og blev meget glad naar hun hørte hvem jeg var. Jeg fik vide saa meget om hvorledes jeg bar mig ad som barn. Allerede den gang kunde hun vide det skulde blive noget af den gutten. Mange af hendes naboer kom ind og saa fik de alle vide alt hun vidste om mig siden jeg var liden. Det var næsten som om jeg hadde været paa udfilling for nabolaget. Hun hadde etpar halvvoxsne barn hjemme hos sig og de syntes at ha det nogenlunde bra, omend det var tarvelig. Udpaa aftenen maatte jeg afsted igjen. Jeg hadde

ikke igjen stort penger men vilde dele med hende det jeg hadde. Jeg hadde en seddel paa fem dollars og en paa ti og vilde givet hende den paa fem, da jeg trængte resten til reise-penger. Naar jeg bad farvel lod jeg jeddelen bli igjen i hendes haand. Næste morgen fik jeg se det var tidollar jeddelen hun hadde faat, og at jeg neppe hadde igjen nok penger til at komme hjem. Alligevel var dette et af de feilgreb jeg var glad over at ha gjort. Jeg har aldrig seet hende siden.

Kontingent og udbredelse.

Det er nu henimod to maaneder siden vi sendte regninger til alle abonnenter som stod til rest med sin kontingent. Den første og anden uge derefter kom der saa en hel bunke med brev hver dag og næsten alle indeholdt penger, saa det var rigtig glædeligt. Men saa blev der færre og færre slike brev; og nu har de næsten ophørt at komme, skjønt der er flere hundrede igjen af dem som skylder. Vi minder nu disse om at vi gjerne vil ha og trænger at saa ind disse bladpenger. Se paa din adresselap og du vil se efter dit navn, den maaned og aar til og med hvilken du har opbetalt. Er din tid udrundet, saa kjære betal.

Regningerne lød i regelen paa indbefattet forskudsbetaling til adresselappens næste aarsdag. I tilfælde af netop udrundet abonnement sendtes regninger lydende paa et aars forskudsbetaling (af \$1.00). Enhver læser er saa vel kjendt med bladudgiveres sikk, samt med postvæsenets regler der fordrer at bladkontingent bør erlægges i forskud, at hvemsomhelst skjønner at denne sidste klasse regninger betyder indbydelse til fornyelse af abonnement eller er at anse for en forretningsmæssig paamindeelse om at tiden er udrundet.

Vi føler at vi med freidighed og god samvittighed kan insistere paa punktlig betaling saavel som paa gjentagende paamindeelser til de mange sendrægtige nølere, thi vi skaffer vore læsere god værdi for pengene. En aargang af Samband in-

deholder omtrent 750 sider af nyt, forjigtig skrevet stof. Det er altsammen værdifuldt, og en stor del af særlig interesse for dem som bryr sig om vort folks historie om dets virke her i vort nye hjemland. Mange af vore forfattere anvender megen tid paa indsamlingen af de kjendtgjæringer og hændelser, som de flittig udarbejder i form af artikler i Samband. Dette er altsammen blit gjort uden mindste godtgjærelse, blot af hensyn til krævet paa at arbeidet bør bli gjort, og for at gjøre de kommende slægter den tjeneste, at gi dem paalidelige kilder til forstaaelse af og kjendskab til fædrenes rydnings og udviklings virke og deres grundlæggende stræv. Disse skribenter synes vi, fortjener at vore folk gjør noget mer end de har gjort for udbredelsen af alt dette stof. De som nu selv læser det bør idemindste selv betale den meget rimelige pris for Samband, og det kunde jo være i sin orden om de ogsaa hjælp at gjøre dette tilgængeligt for den størst mulige kreds af læsere, derved, at de hver i sin kreds gjorde folk kjendt med Samband og dets formaal og arbejde, og hjælp med at faa det stedse mere udbredt. Vi taler her for de mænd, som i hvert nummer leverer samvittighedsfuldt arbejde uden noget som helst vederlag. Vi amerikanske nordmænd skylder dem det.

Det er ingen som har tjent noget paa Samband. De mænd som udgjør Samband Publishing Association og indskjød midler til at faa foretagendet til at gaa, har absolut intet faat for brugen af sine penge. Om de skal faa dem tilbage beror paa hvadslags paaskjønnelse deres landsmænd endelig vil skjænke dem. Bestyreren arbejder aldeles for intet, uden moroen, og har dertil faat betale for en ret betydelig portion af fornøielsen og herligheden.

De tretten—fjorten mænd som udgjør S. P. N. er kanhænde mindre kloge, idet de har den tro, at norserne vil samle sig mer og mer om dette tidskriftforetagende og støtte det historiske arbejde det har sat som hovedformaal, samt velkomme skriftet som literært familiemagasin. Det har vundet velvilje og godt omdømme hos vort folk i almindelighed og specielt blandt fremskudte mænd baade her og i Norge. De halvfemte aar siden det begyndte som maanedsskrift har vijt klart

nok, at der hos os er plads for sligt et blad; og med bedre financier støtte, hvilende paa den forøgede udbredelse, som vor læsefreds lettelig kan hjælpe at skaffe, tør vi love slig forstørrelse og forbedring i alle retninger, at skriftet skal i al beskedenhed møde vort folks krav og tjene dets bedste interesse som dets literær-historiske tidskrift.

Kvittering for bidrag til Baldrisgaven.

Jør modtaget og kvitteret for	\$847.00
Samlet og indsendt ved C. J. Seen, fra følgende i Dennison, Minn.: A. T. Austenson \$1.00, Iver G. Kaja \$1.00, Thomas L. Spine \$3.00, Mrs. Ambjør E. Ellingboe \$1.00, Anton A. Remmen \$1.00, Selge S. Kaja \$1.00, Mrs. Ingeborg Høverstad \$5.00, Miss Berith A. Høverstad \$5.00, C. J. Seen \$5.00, Selge E. Kaja \$2.00, Trond Ostenien \$1.00. Tilsammen	26.00
De S. Skrovig, Radcliffe, Iowa	10.00
Ved Post. L. O. Rjøs fra følgende i Camrose, Alta., Can.: L. Korstad \$1.00, L. Loken \$1.00, An- ders S. Rjorsien \$1.00, Miss Helene Soyne \$1.00, Miss Thora Soyne \$1.00, Mrs. Marit L. Rjohr \$1.00. Tilsammen	6.00
G. Lomen, Rome, Massa	10.00
Olaf Bang, Hancock, Minn.	5.00
Mrs. E. C. Someshyn, Minneapolis	5.00
Tore S. Belgum, Jarwell, Minn.	5.00
Syver L. Belgum, Jarwell, Minn.	5.00
Ivar J. Kamrud, Buxton, N. Dak.	10.00
Indbundne renter, 1ste April 1915	1.95
	<hr/>
	\$930.95
Fragaar exchange	1.35

Tilsammen \$929.60

Minneapolis, 18de Mai 1915.

A. M. Sundheim, kassjerer.

Tilhytte møder af lagene.

- Landingslaget, Fargo, N. Dak., 3—5 Juni.
 Smaaleningsstevne, Kenyon, Minn., 4—5 Juni. (Organisationsmøde).
 Bøffelaget, Fargo, 8, 9 Juni.
 Numedalslaget, Fargo, 16, 17 Juni.
 Selbulaget, Windom, Minn., 16, 17 Juni.
 Bandal Teleslag, Ellsworth, Wis., 17, 18 Juni.
 Solunglaget, Fergus Falls, Minn., 18—20 Juni.
 Sætesdalslaget, Grand Forks, N. D., 18, 19 Juni.
 Gadelandslaget, Fargo, 22—24 Juni.
 Hallinglaget, Detroit, Minn., 22—24 Juni.
 Nordlandslaget, Fargo, 23—26 Juni.
 Romisdalslaget, Fargo, 23 Juni.
 Sognalaget, Glenwood, Minn., 23—25 Juni.
 Stabangerlaget, Willmar, Minn., 23, 24 Juni.
 Mjøsenlaget, Fargo, 24, 25 Juni.
 Nordfjordlaget, Benson, Minn., 24—26 Juni.
 Sigdalslaget, Fargo, 24, 25 Juni.
 Søndmørslaget, Fargo, 24, 25 Juni.
 Teleslaget, Montevideo, Minn., 24, 25 Juni.
 Totningslaget, Fargo, 24, 25 Juni.
 Gurdalslaget, Clermont, Ia., 25—27 Juni.
 Tinnjøslaget, Madison, S. D., 25, 26 Juni.
 Østerdalslaget, Fargo, 26, 27 Juni.
 Gudbrandsdalslaget, Fargo, 29, 30 Juni.
 Nordhordlandslaget, Canton, S. D., 30 Juni, 1 Juli.
 Søndfjordlaget, St. James, Minn., 30 Juni, 1 Juli.
 Valdris Samband, Minneapolis, 9, 10 September.

Liste over bygdelagene,

med først hvert lags formand, dernæst dets sekretær:

- Valdris Samband, A. N. Lehlen, 610 E. 36th St., Minneapolis, Minn.; A. M. Sundheim, Minneapolis, Minn.
 Teleslaget, A. N. Trovaten, Barnesville, Minn.; N. N. Rønning, 1215 E. 35th St., Minneapolis, Minn.
 Hallinglaget, Dr. Olaf Th. Sørping, Fergus Falls, Minn.; Timan L. Dvarve, Jessenden, N. Dak.
 Numedalslaget, S. S. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; O. O. Enes-tvedt, Sacred Heart, Minn.
 Gudbrandsdalslaget, Rev. L. P. Thorkveen, St. James, Minn.; Ivar Olstad, 522 Bjornson Ave., Minneapolis, Minn.
 Trønderlaget, Sigurd O. Ganger, Yankton, S. Dak.; Prof. J. Dorrum, Fergus Falls, Minn.
 Nordlandslaget, E. D. Morck, 111 So. 6th St., Minneapolis, Minn.; John Gregor, Fort Ransom, N. Dak.
 Sognalaget, E. R. Hopperstad, Albert Lea, Minn.; O. E. Williams, Watouma, Minn.
 Selbulaget, A. O. Serum, Halstad, Minn.; O. S. Uglem, Princeton, Minn.
 Bøffelaget, Judge Andrew Grindelund, Warren, Minn.; Arthur Marbe, 515 N. J. Life Bldg., Minneapolis, Minn.
 Sætesdalslaget, Bj. Bjørnaraa, Homme, Minn.; Gustav Torgu-son, Glenwood, Minn.
 Nordfjordlaget, Rev. N. J. Meland, Lodi, Wis.; Dr. Carl Kol-feth, Brooken, Minn.
 Landingslaget, S. A. M. Steen, Northfield, Wis.; E. S. Beck, Lake Preston, S. Dak.
 Totningslaget, Johan E. Gran, Spring Grove, Minn.; Christian Berg, 2513 6th St. N., Minneapolis, Minn.
 Østerdalslaget, N. T. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Høiberg, Kathryn, N. Dak.
 Søndmørslaget, J. Martin Hansen, 3008 Park Ave., Minneapo-lis, Minn.; M. Spholt, Madison, Wis.
 Mjøsenlaget, Dr. E. L. Dvsal, Red Wing, Minn.; Otto P. K. Hjermstad, Chippewa Falls, Wis.
 Gadelandslaget, T. N. Walsh, Hudson, Wis.; Per Jacobson, Hudson, Wis.
 Solunglaget, Amund Østmo, Grand Forks, N. Dak.; E. M. Berg, McIntosh, Minn.
 Sigdalslaget, G. T. Braatlien, Rotshay, Minn.; G. T. Hagen, Crookston, Minn.

Wisconsin Telelag, Rev. S. S. Urberg, Blair, Wis.; John Fel-
land. (Afdeling af Telelaget.)

Iowa Telelag, Rev. A. J. Torgerson, Lake Mills, Iowa; L. S.
Tweed, Lake Mills, Iowa. (Afdeling af Telelaget.)

Tinnislaget, Halvor Odgaard, Oldham, S. Daf.; Lars Sten-
son, Oldham, S. Daf. (Afdeling af Telelaget.)

Sundals-Østendalslaget, C. G. Gladwed, Lake City, Minn.; O.
J. Grabem, Downer, N. Daf.

Hårdangerlaget, S. S. Tveit, Albert Lea, Minn.; S. A. Jordahl,
Sioux Falls, S. Daf.

Stavangerlaget, Rev. C. J. Eastvold, Dawson, Minn.; Berthel
L. Bellefson, Jewell, Iowa.

Spøndhorblandslaget, Rev. L. O. Thorson, Dowz, Iowa; Oscar
Ostrem, Jewell, Iowa.

Binger, Odalen og Eidflogen Samlag, J. E. Jacobson, Dagen,
N. Daf.; Edvard Larsen, 2618 37th Ave. So., Minneapolis.

Spøndfjerdlaget, Rev. Sigurd Kolkestad, Strum, Wis.; Prof. J. L.
Nydhall, Augsburg Seminary, Minneapolis, Minn.

Bvillingbhernes Stavangerlag, Gust Jrgens, 823 22nd Ave. So.,
Minneapolis, Minn.; Mrs. Dina Nielsen, Minneapolis, Minn.

Vestkystens afdeling af Numedalslaget, G. S. Kravik, Everett,
Wash.; G. D. S. Becker, Standwood, Wash.

Banda Telelag, D. G. Kinney, Colfax, Wis.; L. Thompson, Col-
fax, Wis. (Afdeling af Telelaget.)

Minneapolis Trønderlag, R. Saugestad, 2220 17th Ave. So.,
Minneapolis; Alfred Dahl, 1501 Madison St. N. E., Minneapolis.

Romsdalslaget, Rev. Jacob Tanner, Milnor, N. Daf.; Ben Bor-
son, Taunton, Minn.

Kristianialaget, L. O. Shibley, 2650 Dupont Ave. N., Minne-
apolis; L. Sunde, 781 Cedar St., St. Paul, Minn.

Nordhordlandslaget, Rev. L. L. Fjelling, Woodville, Wis.; Rev.
D. Roftrøm, Mt. Gore, Wis.

Gurdalslaget, Rev. G. Engb, Østrander, Minn.; Ludvig Gul-
lickson, Spring Valley, Minn.

R. R. Rudie, 402 16th Avenue So., Minneapolis, har forlagt
et par bøger, som han vil faa oplyst at han har at sælge. Den ene
er „Jesus, hunderes ven“, som er oversat paa 24 sprog og forlagt
245 gange. Portofrit sendt for 20 cents. Den anden bog er
„Hugaljo“ af John og Hallvor Lie, en samling af de nævnte for-
fatteres sange. Denne bog er før anmeldt i Samband. Begge bøger
faaes portofrit fra Mr. Rudie for bare 30 cents. Skriv til ham.

SKO

forsendt med pakkeposten.

JOHANSEN COMPANY, som i 35 aar har drevet sko-
forretning i St. Paul og ved ærlig og paalidelig handle-
maade har i vide kredse vundet et særdeles godt navn og
rygte, har i det senere drevet et raskt voksende "Mail
Order Business"—sælger sko gennem katalog og kor-
respondance og leverer dem med pakkeposten, til alle
dele af landet.

JOHANSEN COMPANY'S SKO-KATALOG No. 21 er
nylig udgivet og sendes paa forlangende til enhver, som
begjærer den. Det er en net udstyret bok paa 32 sider,
som med sine godt udførte billeder af sko, samt med greie
beskrivelser, sætter enhver istand til at gjøre tilfreds-
stillende valg af sko, til sin særegne smag og behov.

Prøv engang Johansen Company, siden kommer du
igjen saa ofte som du maa ha nye sko.

Johansen betaler pakkepostporto'en til alle dele af landet.
Ved Johansens pakkepost skohandel kan du faa din sko-
regning skaaret itu.

Husk at du har dobbelt betryggelse i postlovene, som
holder handelsmanden ansvarlig for dine penger, og i
statens love mod falsk eller urigtig avertering.

Johansen er paa det bedste anbefalet af bank- og han-
delsmænd i St. Paul og af en hær af velfornøjede kunder.
Dette blads bestyrelse har gjort sig flid for at erkyndige
sig om Johansens paalidelighed og vederhæftighed og tør
uforbeholdent anbefale ham til bladets læsere.

Skriv efter KATALOG til

JOHANSEN COMPANY

265 East 7th Street,
St. Paul, Minn.

Lutheran Publishing House

NORTHWESTERN BRANCH

322 So. 4th St. MINNEAPOLIS, MINNESOTA.

Vi har paa lager komplet udvalg af bibler, salmebøger og god literatur baade i det engelske og det norske sprog. Skriv efter katalog, der tilsendes frit. Skriv til vort Decorah, Iowa hus for pris paa indbinding af bøger, tidsskrifter, osv.

The Aldus Shakespeare

with copious, Notes and Comments by

Henry Norman Hudson M. A.

israel Gollancz M. A.

C. H. Herford Litt. D.,

and over One Hundred other Emmenent Shakespearian Authorities.

Forty volumes, find binding, in half leather gilt top and back titles.

Starting and Lighting of Automobiles

A Practical Treatise on Self Starters Wiring and Lighting and the Storage Battery.

Including matter relating to electricity, dynamos, electric vehicles, mercury and rectifiers, electric vaporizers, vulcan electric gear shift etc. etc.

For sale by

The Free Church Book Concern, ^{322 CEDAR AVE.} MINNEAPOLIS, MINN.

“17de Mai Festschrift”

Udgivet i anledning af hundredaarsfesten af den **NATIONALE** festkomite, 1914.

160 sider, 200 billeder og portrætter.

Indeholder meget af Norges historie, samt historie og oplysninger om de norsk-amerikanske bygdelaag, m. m. m. Denne værdifulde bog tilbydes som

Præmie for abonnement paa Samband.

frit tilsendt dem som betaler en dollar (\$1.00) i forskud for et aar (nye saavel som gamle abonnenter) og som gir tilkjende at de vil ha bogen.

Samband, 322 Cedar Avenue, Minneapolis, Minn.